



# HALACHA SYMPOSIUM

SPECIAL LEGAL HOLIDAY PROGRAM

## JANUARY 1 & 2

**ATTENTION ATTORNEYS** this shiur will provide CLE credits

### DAY 1



SHIUR:

**HARAV SHRAGA FEIVEL ZIMMERMAN** SHLIT" A

Av Bais Din Kehillas Federation of London, Former Av Beis din of Gatshead and Rov of KAJ Monsey

**DINA D'MALCHUSA DINA**

LITIGATING AS JEWS IN A SECULAR LEGAL SYSTEM

### DAY 2



DIVREI P'SICHA

**RAV DOVID SCHOEN**

Av Bais Din for The Bais Din of Florida

SHIUR:

**HARAV DOV KAHAN** SHLIT" A

Av Beis Din Maysharim of Lakewood, Rav Khal Rayim Ahuvim and Chaver Beis Din Tzedek U'mishpot of Brooklyn

**ARKAOS**

GOING TO BAIS DIN VS. CIVIL COURT

### SCHEDULE BOTH DAYS

**BREAKFAST 9:15 AM**

**LEARN SOURCES 9:45**

**SHIUR 10:30 AM**

The Rabbonim will be available for private consultation. To arrange a meeting contact Rabbi Englander at [rabienglander@kzmnmb.org](mailto:rabienglander@kzmnmb.org).

**STOK KON + BRAVERMAN**  
ATTORNEYS AT LAW

THIS PROGRAM IS PART OF THE BUSINESS HALACHA AWARENESS INITIATIVE

A project of the North Miami Beach Kollel & The Law offices of Stok, Kon & Braverman

The shiurim will be livestreamed on the kollel website [www.kzmnmb.org](http://www.kzmnmb.org)

**The Business Halacha Awareness Initiative** is a joint project of the North Miami Beach Kollel and the Law Offices of Stok, Kon & Braverman, with the mission to promote better awareness and expert handling of business-related financial issues in both the halachic and legal realms.

To this end, we have created a chabura of local Talmidei Chachomim to learn the halachos of Choshen Mishpat, as well as a schedule of seminars and programs to better educate the community in business halacha topics. We thank Beis Din Maysharim of Lakewood, NJ for overseeing the project.

## **ABOUT OUR PARTNER**

**Stok, Kon & Braverman** is a full-service law firm whose areas of practice focus on complex commercial litigation, real estate, appeals, partnership disputes, family law, immigration, guardianships and probate. The attorneys at the firm always bear their clients' burdens for them, which allows these corporate leaders the time and attention to focus on building their businesses instead of getting bogged down in legal quandaries. Together with its joint efforts with local and nationwide rabbanim and dayanim, the firm can help advise on how Halacha and secular law collide with respect to virtually all aspects of their clients' economic dealings.

**Robert A. Stok, Esq.** the managing principal of the firm, became an attorney after a successful career on Wall Street working as an investment banker and a trader for prominent financial institutions. In addition to his law practice as a commercial litigator and transactional lawyer, Mr. Stok has developed real estate projects and has established a variety of successful businesses ventures. Therefore, Mr. Stok brings a unique perspective to the practice of law due to the combination of his in-depth real-world experience together with his highly honed legal skills.

**Joshua R. Kon, Esq.** serves as a principal of the firm and is an experienced legal practitioner and business owner. This gives him a unique appreciation and understanding of his clients' business problems, having experienced them firsthand. For more about the firm and Josh, please visit [www.stoklaw.com](http://www.stoklaw.com).

—”

לָהּ אֵל מִיּוֹ פֶּטֶר מַהֲלִי  
גִירוֹשָׁן הֵלֵל הַ סַּמָּה  
עֶשֶׂן וְנוֹשֵׁעַ אֶהֱיֶה סִי  
קֹמֵד סַעִיף אֵל:

ל"ח ד מ"י שם הל' א סמג  
שם טור ש"ע ח"מ  
סימן נד סעיף ה:  
ל"ט ח מ"י שם הלכה יג יד  
סמג שם טור ש"ע  
ח"מ שם וס' רז סעיף טו:  
נ ו מ"י פ"ג מהל'  
שצעות הלכה א ופ'  
מהלכות נדרים הלכה א  
סמג לאזין רמב טור ש"ע  
י"ד סימן רלז סעיף יד:

**א** צ״ל **אמרינן** (פני)  
**ב** צבי: **ב** כספר תפארת  
**ג** עזל עז ח״מ סי׳ בא  
**ד** הגיה **בדל** באונס **דלא**  
**ה** מוכח כי האי (שלימ,  
**ו** עינין (סם: **ז** ״והוא״  
**ח** דקנו כו״ עד **גלא** אנסי׳  
**ט** ליתא בבחאי ומיתור:  
**י** צ״ל **וכתי** (כתי״)  
**יא** **ד** **חשבו** (כתי״)  
**יב** כתי **חשוב** (כתי״)  
**יג** כתי **חשוב** הגיה **א״ב**  
**יד** דמיון ומכתבי כלפנינו:  
**טו** כתי **חשוב** הגיה  
**טז** ומש״ל: **וצ״ל** **טז** צ״ל  
**מגיני** (תפ״ל):

וְלִדְבִּי הוּנָה אֶסְמִיתָהּ  
 הִיא, הוּס מִנִּי לִמְיָר  
 לִדְבִּי לִבִּי יוֹנָה אֶסְמִיתָהּ  
 קִינָה אֶלֶף יוֹנָה לִי  
 לִישָׁר רֵץ הוּנָה אֶלִינָה  
 הִלְבַּחְתָּ לְדוֹדִי: שָׁפִיר  
 נִסְמָךְ כִּכְרֵי יוֹדִיעִי: דָּהָא  
 מִתִּפְסִים וְזוֹבְרִינָה, וְיִכּוֹן  
 הִלְפִּסְתָּ כִּכְרֵי גִמְרָה  
 וְיִזְכֵּל וְלֹא לְהִסְמִינָה  
 כִּדְבֵר שְׁלֹמִי מִסּוּבִּין: שְׁאֵנִי  
 הִכָּא דֹאמֵר לִיבִימָלוֹ  
 וְזוֹבְרִינָה, שֶׁיִּמְטֵס  
 הוּלָא כִּדְפִרְשִׁימִי לְעֵיל  
 [ע"א ד"ה הָא הָא מִן]:

מכר דמיירי שהלווה על שדה  
כל בני העיר בשעה שידוכין  
אין שם אלא קרובים וגם אי  
מעבסיו וגם בלא קנין ב"ד  
עמו צערטן אם יחזור ו  
גודרים להרגין. הורגים  
הרגין ומתמים שגולין ממון  
כיון שאינה ראויה לאכילה

והוא תמיד יהיה דקני ונרתיב בב"ד חשוב. וימנע להלכה בנו שאליו אונס גמור של אכלה כי היא אונסא קאמר דרש דממניין דרש"י הייז דלמור במתניין דלדעתא של אהרנסיין וכותיה לא עלה על דעתו ויהא דקני ממנין בב"ד חשוב. ושלא דכדרי דדינא דרב אמי ורב אביי"ו ושלא דכדרי ואנס דכדרי היה לו למור צד"ד מומתא חשבו למה לי דהא אמר שפרק איזוהי דלמור מעשיו ילכח שחור אסמכתא וכו' ומהעשיו למה קיי בשאר דמי נמי לא וד"ל מאמור להבין משוך פרה ו' ולא דלא קנה כל היכא דלא קיימא בחזרו אלא

[illegible]

דא' הוה ידע דמית  
וידידי גיטא מ"ש<sup>6</sup> מוה  
אתנא מכאן עד תל  
אתא ופסקיה מעברא  
הוה דאתא' ואמר שמו  
אמאי והא מינס  
דמיגילא שאני ומעבר  
הונא מכד' אסמכתא  
קניא שאני הכא דגס  
דמיפסעת לאו אסמכ  
שפרע מפקת חובו ור  
אם אין אני נתן ל כ  
שפרו הגיע זמן ולא  
ור' יהודה אומר לא  
רבה בר אבוח אמר ר  
דאמר אסמכתא קני  
לכנול וכותיה "והלכת  
דלא אניס והוא דקני  
מתנ'<sup>6</sup> ונדוני לההני  
תרומה אע"פ שאינו תר  
אע"פ שאינו של בית ר

הוא דלה אים<sup>13</sup> כלומר אפי'  
 אנוס גמור קאמר פשיטא  
 לה לגיל לתנתינן דגדדים  
 ענו לא הדיירו ואל גמיי כי  
 גמיי גמיי חולה ואל לרבי:  
 אלים אפשיעי ממונא כגון  
 רמזש"ז<sup>14</sup> עהצנרין קמון  
 והקשו הראשונים ו"ל צ"ד  
 דן (ב"מ דף קו:) דל היכל  
 ש סודר ע"כ ממעכשיו הוא  
 י דה קודר סודר למריה<sup>15</sup>  
 וקנה דה אלא לאחר ל' יום  
 היכל דא"ל מעכשיו (כתובות)

י"י הוא שלי. אור"ם שלכן נהגו לאסוף  
ואין נראה לר"י שהרי כמה פעמים  
זוכין נראה דהרי הוא דקני ספיר בלא  
חל כלל דלא גומא הוא מה שמחנה  
אף אע"פ אשם במוטע [ג"מ קד:]  
: שהם ש"ל תרומה. וא"ל התינה  
בם מתכוונים כ"א לגזול ולא לאיסורא  
א. היו רגילים ליקח מכס זה ממוליכי

## ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

**רע"י**

לכסו געט: דלמא אונסא דמיגליא  
שאני. ווענערסא אונסא דמיגליא הוא  
דזימנין דלג משתכחא דהאי גיסא  
ומונעט ליה לאסוקי אדעמיה (דחלמא)  
אסוקי אדעמיה) וזשי"ז הכי לא חמנה  
משום הכי אי מיתניס דהאי זמן אמר<sup>16</sup>  
גמר ומוקי דליהוי נג אפילו עיכט  
פוט אונס אכל צעלמא אי איתניס  
פסור: וזשי"ז דחמא. דלמר צעלן  
וזכומיא אצמלי הוא אסמכתא  
דכסי צעלמא וסמק על דעמו כסטר  
שהוא יכול לגא צומנו לכי קאמר

(א) ריש"י ד"ה דאי הוה  
וכו' לאלתר הוי יהיב  
גיטא:

וּפְסָקִי  
הִנֵּה רָמַדְתִּי מִפְּקוּדֵי אִשְׁתִּי  
הַמַּעֲרֹבִים מִנִּי טַעַר לִי  
וְכֹל לַעֲרֹב חֹד  
רִתִּי, אֲנִי אֲנִי  
שְׂמִי, מִיָּיִא, וְזֹי  
נִשְׁאָר וְכֹל לִרְאוֹת מִשָּׁא  
לְהֵאחָז וְכֹל לִרְאוֹת נִפְלֵא  
מִיָּוִם (מִכּוּכָה בִּפְסֵל)  
**אֲסַתְרָתָא**  
נִשְׁמַח מִשָּׁא מִנְּשִׁי  
חֲדָרִי לְמַדְרֵי עֵלִי  
לֹא יִחַד מִנִּי חֲדָרִי  
לִי יִחַד, יִחַד דְּכֵן  
אֲנִי יִחַד לִי מִשְׁמַח לִי  
סוֹמֵךְ לִי דְּכֵן אֲנִי  
דְּכֵן שָׂא וְכֹל לִנְחַ  
וְעַמִּי מִנְּשִׁי, וְחֲדָרִי  
(מִנְּשִׁי) וְחֲדָרִי  
אֲנִי שְׂמִי, פְּקוּדֵי דִּי  
אֲנִי לִי מִשָּׁא לִי  
לִי מִשָּׁא לִי מִשָּׁא לִי

שיחור ויחבצנו כל החוב  
ואמר. לזה לשלם. אם  
אין אני בותן י"ו. אם  
המחור מכללן ועד יום  
פלוני. תן י"ו שיחור.  
ויחור וימבע הכל ב"מ  
ק"ה. בודרין. קונס כל  
פירות עלי אם אין  
מנוחם זו של בית  
המלך. להרגין. רומים.  
והחרבין. צעלי מיגרה  
ומריבה וגוזלי ממון ב"ב  
ק"ה.

דאי הוה ידע דמיית  
לאחר הוה ידיב

[illegible][illegible]

Day 1 - Harav Shraga Feivel Zimmerman Shlit"a - Page 2



El Zimmerman Shlit'a - Page 3

ק"ג: הגזל ומאכיל

## Day 1 - Harav Shraga Feiv

דב' א מ"א מ"א  
זכיה ומחנה ה' י  
סמג עשין עג טו"ש"ע ח"מ  
ס' ערה טעין ג'  
דב' ב מ"א ש"א יד  
סמג עשין פה  
טו"ש"ע ח"מ ס' קדל טעין  
ז ס' רעד:  
דב' ג מ"א ש"א י  
מחל' מזכיה הלכה ח  
סמג ש"ע ח"מ ס' קדל טעין א'  
דב' ד מ"א ש"א מ"א  
זכיה ה' טו ופ"א  
מחל' גולה מ"א א' סמג ש"ע  
ס' עג טו"ש"ע ח"מ  
שטט טעין ז ט:

[illegible]

וגבול שדה עד קצו וממזק כן קנה  
כל השדה הוא ליעקב לא משמע  
שהיה יורש דלמתי צני והדר נק  
שמימור פנע אחת ש"ל ללא הרד:  
**עובר** כוכבים מבי מצי וזו ידדיה  
אחלק י"ה. פ"ה משום דכל קניט של  
עובד כוכבים נכסף כדמורין צפ"ק  
הקדוקין (ד) וצ"ל שכלנו עובד כוכבים  
ידכל קניט נכסף ולא ראה הוא לפי  
י"מ למפרש ההם דוקא עבד עברי  
קלמאר שאין זו קנין אלא נשטר לא  
ידעין שיש אפי' שפאל אחר מזהו לא  
לאלמה נשטריה ואמה העבירה לאחיה  
עובד כוכבים ללא שייך מה  
מקניט ילכ' למילף מחלטה ועוד  
הקדוש (הם) נכסף מקניט ככסף הוא  
נקבה ואינו נקבה נשטרה וכלם  
דהיינו חליפין משמע דה"ה נשטר  
אינו נקבה לחליפ' כל שזה ככסף היה  
מקניט א' לאו ככסף היה  
לירשט שזה ככסף ככל עולגל  
אור"מ לדרבה אין קניט של עובד  
כוכבים ככסף אלא נשטרה וכד' ויזקן  
דדריס (בבבוח דף י"ג:) מיד עמיתין  
ככסף הוא מיד עובד כוכבים נשטרה

דנוכל מוקס שמואל אמרה כדאמר בשמון והאי דקשיא ליה דינא דר  
 ארעא אלף בשטרא דלוא איהו דמלוכתא און אלף במקור נני לביט:  
 רבא, ורזי משעי אע"פ שמואל רבי: דורא דרשיתא קאפדור. אמר  
 רבא: בימינך. עדות שמואל<sup>13</sup> שלח איהו העבילים שומעין את המס  
 והבי עסקא ומרעיה דמלוכתא איהו מידא דעבילים לא למכור  
 וזמנא ליתן את הטקא למלך ומלכא מאן טקא דדידי עסקא  
 טרביס ומאמרי ומכרה ועלום אימנן כל אס על איהו והמורה

יהיה עוד כמה אמר רב  
דשורי והדר אמר רב  
מי עובד כוכבים הרי הן  
זכה בתן מ"ט עובד  
אלה אסתלק ליה ישראל  
אל לידה הלך הרי הן  
קון זכה בתן א"ל אביי  
שמואל הכי <sup>(6)</sup> והאמר  
דינא ומלכא אמר לא  
תאמר אמר ליה אגא לא  
יורא דרעותא בישראל  
ותאתא ישראל אחרינא  
לקמייהו דרב יהודה  
דורא דרעותא קאמרת  
אינתו גופייהו לא הוו  
לכא אמר מאן דיהיב  
הונא זבן ארעא מעובד  
אחר רפיך בה פורתא  
זון אוקמה בידיה א"ל  
אל נכסי עובד כוכבים  
המחזיק בהם זכה  
ליעבד

גרע מעני המהפך בתורה ופירש רצוני מהנצל לית אצרך דשמואל דלאחר דינא דאין ואמר המעולם לא אהבתי דלאחר דינא דמלכותא דאיה דדיינא רב<sup>ה</sup> והלכתא כותיה אמוראים כשמואל ק"ל לקמך ינא דמלכותא דינא דר עוסק לאזי אתא לא דינענא דלאחר מיימי ראה מעובדא: ב ים העובד טובים שהרי כל קנין קדושין (דף ד: ט) ומשקלן שדקין עול תווסף וכל שטרא לדיה דמלכותא בקדש חגיגה לא קני חוץ עדי שיהיה דקסם עובדי טובים אנשים אי אחא שטרא אחרינא רפק מעובד טובים אל לוקם מן שטרא לדיה אחר מייחא אין כימא שלל ומן שלל המוקד תווסף זה בזה: כי אמר שבו טובים חסידים בלא שטר ומן דינא כל מקום דאמר דלא תגלוסות דינא הוא שלל בן המלך ומשפטיה והלכך דין שום המלך הנצלה צעיר מן שום מחוקק הנצלה אחר א"י יקנה זה המחוקק הואיל ואין יקנה דיענא דמלכותא לבי אחי דינא. כי יוסף נמי ע"ז"ל דינא דמלכותא דלא ינא ליה מירוח לברא ליה דיעדק ליה מהדר ליה דמהאוו עובדא ליה וכוונא דינא דר עוסק לא ש"י דורא דרעווא. אם מקום א' היה וי משם אתה מרדכי ראוי מלך אלף מבתימין ענשין: ופליגין אתה מרדכי ומתחייקין

ל כלל: כדאז' תיירא דתורי ודרי.  
 נשימירש נמד זקק שזיר אחר ממקד'  
 גסל השדה עד קטשו וזל וצמחו  
 יעשה עוד שזיר אחרת דליינו שמי  
 שזיר על פני כל השדה משפתו אל  
 שפתו ממונה למעבר ממוך כך קד'  
 כל השדה גם מן האפוף לדורס דליין  
 דרש שמי שזיר על פני כל אורק  
 זהה אל על כל רחצ' <sup>ט</sup> כאילו חרש  
 כול שזיר החזיק צ מראשו ועד סופו  
 כן נראה צעיר: אמר רב יהודה אמר  
 שמואל' נכסי חיבורי. ממכרם  
 עובד כוכבים לישאל שאל השוכר  
 כוכבים הדמים ממנו ועדיין לא החזיק  
 בהם. ישראל זה הקונוס: הריז הן  
 צמדד. הפקר דמפרש לקמן שאם  
 קדם ישראל אחר והחזיק גם קדם  
 כאילו הן נכסי הגר שמת ויש מפרשין  
 דמעות מיהא יחזיר לנזקת ראשון וכל  
 אין נראה כלל דא"כ מאי חריז ודבר  
 אלא חריז בזה לנכסי ואם יבול לזקק  
 ראשון לזון עם העובד כוכב' ולהויל'  
 ממנו ומעמי יעשה ואל שאי יפקד  
 ממנו נראה צעיר' <sup>י</sup> דהא שני רש'  
 מיהי דכיו דיהי לזקק ראשון וזו לא

אחר ונטלה דמוקרי רשע<sup>א</sup> הוא אחר  
ותא כשמואל ותשום דמוקרי עלה אמי  
לכותא דינא ונא דא ריסק ליתרן ויהא  
שמואל דל"י קשיא דשמואל אשמואל  
נראה להלכתא כשמואל דל"י רשע  
דל"י<sup>ב</sup> דן כותמיה לקמיה וגם הרבה  
סקינן שעתקין חב"י ודא דל"י דמא  
עמנו היה ידע מירון לדב (ד) דל"י  
יהי הוא כ"י אל פתח ליתרן מאהר  
דל"י<sup>ג</sup> דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י  
אל עובד כוכבים בנפך כדלמרי<sup>ד</sup> בנ"ק  
עשות לגבי דל"י היה מוכרם גמור  
וישראל אל קיי בנפך מעות על דלמרי  
דל"י<sup>ה</sup> דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י  
זו אל אה השטר וכ"ש מעובד כוכבים  
אל דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י  
אל דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י דל"י

[illegible]

(א) [למקן נה] ז"ק קיג.  
 גיטין י: מדרס כת,  
 (ב) קידושין דף נט,  
 (ג) כתובות דף צד;  
 (ד) כתובות יג, (ה) בור,  
 (ו) גג ד"ה שלא, (ז) לעיל  
 מזה, (ח) ע"י תמורה יג  
 רע"א (רש"ש ע"ש),  
 (ט) ח, (י) טז, (כ) רע"ש  
 בדף צב, (ל) בראשית כג  
 יד (קידושין ב).  
 (מ) קידושין כו ע"א.

[illegible]

גמרא אנה  
ידענא. עירומין דף ז'  
ע"ז וט"ז: רשב"ם ד"ה  
הרי הן כמדבר בן  
דהאי שני רשע  
מקרי. עי' לעיל דף כא  
ע"ז מוס' ד"ה ממיקין:

**ליקוטי רש"י**  
**דינא** דמלכותא  
**דינא** דהגזול (קמח)  
**דמלך** (ב"ק קיג:) אמר  
 חדש דקטלו דקלי וגמיר  
 גמיר ועברני עליהו  
 גרשמיס קמן קלי. טל  
 עובדי כוכבים וגויען י"ל  
**באזי** בלגא נקטא עביק  
 גויען י"ל: **בספא** ממי  
 גויען נח: וכענין ב"מ ע"ג:  
 (קמח.) אלו הווי רבוי  
**בספא** מלכותא לפרוע  
 ממי דהקדקע מלך בכתובה  
 (מד.)

**הנהגות וצינונים**

**א** [א] מקדים המאוחר  
למקדם בפירושו את  
שמו ונכילי מ'שפתו אל'  
שפתו ממדח למעור  
[ג] מן צמין לדרור  
מחור כך קנה כל  
השדה דבין דרשר  
שהי שרורע על מני כל  
אחרי השדה ונ'ל  
דחבו כאילו חרש' וכו'  
(מחרש"א, עייש  
קרתיו שמושם הזה);  
[ג] דנ'ל  
טמטנים  
(וי'ל) הבטליהו הו'  
טמטנים א"ע. רש"ש;  
[ג] נ'ל להחרי' א'מית'  
(באמ"ה):



המביא גט :

עין משפט  
נר מצודה

עַם אֱלֹהִים מִי פֶה־מֶלֶךְ  
 וְנִשְׁמָר הַלֵּל כִּד וְפִי  
 מִהֶלֶךְ עֲבָדֶיךָ הַלֵּל  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ כִּי קֵל טֵמֵא  
 יִג וְטוֹשֵׁעַ יוֹדֵךְ כִּי רָחוּ  
 טֵמֵא יִג  
 ב ג ח ט י  
 עֲבָדֶיךָ שֶׁ וְפִי־מֶלֶךְ  
 מִהֶלֶךְ וְלֹא הָיָה מִנֵּךְ  
 וְפִי טוֹשֵׁעַ יוֹדֵךְ מִי־מֶלֶךְ  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ וְטֵמֵא יִג  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ כִּי טֵמֵא יִג  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ כִּי קֵל טֵמֵא  
 טֵמֵא יִג  
 כ ל מ נ ס ע  
 מִהֶלֶךְ פֶּה־מֶלֶךְ  
 מִלֵּל וְלֹא שֶׁ מִנֵּךְ  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ וְטֵמֵא יִג  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ כִּי טֵמֵא יִג  
 וְטוֹשֵׁעַ הָרִיעַ כִּי קֵל טֵמֵא

· תוספות ר"ד

כשר ומדלורייתא דגריי אמת תי<sup>א</sup>;  
**דבא** אמר דעלמא תרי כה וילדיה  
<sup>א</sup> דלחזקא סבא ולא לחזקא  
**סבא** ענינא הוא.  
 יריש'ס קצוטרס דהוא מני לשתי  
 נעדי מקירה ור' אלעזר היא אלא  
 עילתא דחזקא ור' דאג' ענינ<sup>א</sup> פריקין  
 שטתא מדסיסא רבי שמעון בשטתא  
 דרבי אלעזר מכלל דרשא לאו רבי  
 ממשני חי קמני מילתא דליתא  
 דקדושין דלא עדי מקירה ורבי  
 חזיר אפילו קדושין פסקין ערכות  
 ומדלורייתא ואורי' דני היי' דפסלי  
 בגט אף עבד מקירה מושבות מוצהיקס  
 מושבות דלמא אחי למחזקן עליהו  
 עבד מקירה ישרא' חבי מני  
 פסקין בשטר מתנה ולא חזקתו  
 ונחמס לאחמס אלא עשייה מניה  
 ומכר שכן לריאה ואין נעשה על פ'  
 שדיון שום קין אבל שטר מתנה  
 אין כשר לקנות מ' מדלורייתא אלא  
 "כ"י ש' עדים כשרים בשעת מקירה  
 אפילו "ס' נאמר ששטר מתנה  
 מתנה ש' ישרא' כשר לקנות מ'  
 אלא עדי מקירה הייט מושם שדיו  
 "י" עדי מתנה שכן כשרים מן  
 האורה שגא השטר מדי יאומן ליד  
 מחקל וכן כשר בשאלת טמן שהוא  
 "י" עדים אבל שטר שותחמין מ'  
 עובדי כוכבים שאין מ' עדי מקירה ו'  
 הורא עני' לא טבוב כשר לקנות  
 עתלמא אבל אין לומר דלכיי חזיר  
 שותחמין כשר מתנה כדאי חזיר  
 שותחמין עובדי כוכבים דהשתא לא  
 כשריייתא דבזמון כולל יחד לא השטר  
 יעסי נשים ואפי' חבי לא מבשרין  
 ועבדי מקירה וטבאר שטרות  
**דא** בני כריתא ניחור הי' למי

**וַיֹּאמֶר** לֹא בְנֵי בְרִיתָהּ יִנְהוּ. הִ"מ לְמִסְפָּרָהּ הֵא לֹא מִי עֲדוּת יִנְהוּ:<sup>9</sup>  
הורמין

לדעתנו חיוץ פופצטי נשים. כל שטרות שהן כגופי נשים שעל ידי  
 "שטרות" נעדי מספרה ישראל לדפוסה משוי ליה שטרות אלה שטרות  
 "שטרות" שמשון וואלעטוראל ליה לטויה שטרות מופסקין ארבע בינייהו  
 ומגנאט ופרטין עולה ווא ארבע שטרות מחבור ארבע לתוריה ארבע  
 אלה מוקמטין ליה כרדי אלעזר דמדרדי שמשון סבר לה כר' אלעזר  
 (הא) דכין לזה שייך תבואת גטין וקדושין אין ועשן עדים דבר דבר  
 רבי אע"פ. דלמחר עדי מספרים הגעו הוא דכרתי כדאמר שפיר  
 "עדים" און ורבי שמשון מני דברי מעשר שמקטנט ליה פני עדים  
 "שטרות" עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש לו עדים פסולין

## פרק ראשון

וְכִּי הָיָה לֹא מַחֲתִים לָהּ  
 יָלוּ שֶׁאֵר שְׁמֹרֶת נָמִי אֵלָא  
 לְמַאן דְּקִישִׁישׁ מִינֵיהּ הָבָא  
 לְמַאן דְּקִישִׁישׁ מִינֵיהּ אִ"ר  
 "עָדִי הִגַּם אִין חוּתְמִין זֶה  
 מֵאָמַר כִּי אִשִּׁי \* צִוְּרָה  
 לְמַאן אִמְרִי רַבִּי אֱלֵעָזָר  
 עָדִי אֶחָד כּוֹתִי בְּלִבִּי מֵאִי  
 שִׁישׁ עָלָיו עַד כּוֹתִי פְסוּל  
 הָיָה אֲמִינוּא אִפִּי תִרִי נָמִי  
 מִשְׁשֵׁם דְּבִשְׁמֹרֶת אִפִּי חֹד  
 רִי לֹא קִתְּנִי מַעֲשֵׂה  
 גְּמֻלָּה לְכַפֵּר עוֹתָנִי גַם  
 כּוֹתִים לְכַפֵּר אֲמַר אֲבִי  
 לְעוֹלָם תִּיר וְרַבִּין גְּמֻלָּה  
 מִיַּחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי וְרַבִּין  
 שְׁנַיִם וּמַעֲשֵׂה נָמִי שְׁהִיֵּאוּ  
 לְכַפֵּר עוֹתָנִי גַם אִשְׁהָ  
 וְהַכְּשִׁיר: **מִתְּנִי** \* כֵּל  
 עֲבֹרָתוֹת שְׁלֹשִׁים כּוֹכְבִּים  
 עוֹבְרִים מִכְּבִּישׁ לְכִישִׁיר חוּץ  
 עוֹר עֲבָדִים \* רִ"שׁ אֹמַר אֶף  
 הַחֹכְרִי אֵלָא בּוֹמָן שְׁנַעֲשׂוּ  
 פְסִיק וְתֵנִי לֹא שְׁנָא מִכֵּר  
 מִכֵּר מִכִּי יְדִיב זְוִי קְמִיֵּהוּ  
 רֵאשִׁי בַּעֲלָמָא הוּא דְּאִי לֹא  
 הָוּ מוֹרְעֵי נַפְשִׁיהוּ וְכַתְּבִין  
 מִתְּנָה בְּמֵאָה קָא קְנִי אֵלָן  
 שְׁמֹרֶת חֲסָפָא בַּעֲלָמָא הוּא \*  
 אֶדְמִלְכּוּתָא דִּינָא וְאִבִּי \*  
 נִשְׁמַ: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר  
 וְכִי: וְהָא לֹא בְנִי  
 רַבִּי זִירָא \* דִּירֵד ר' שְׁמַעוֹן  
 אֱלֵעָזָר דְּאִמְרֵי עָדִי מִסִּידָה  
 אָבָא מוֹרֵד ר' אֱלֵעָזָר  
 פְּסוּל הָבָא בְּמֵאָה שְׁמִקִּין  
 בְּשִׁמּוֹת

עֵד  
פֶּה  
זֶס  
מִן  
הֵא  
יֵל  
אֶל  
פֶּה  
זֶס  
מִן  
הֵא  
יֵל  
אֶל  
פֶּה  
זֶס  
מִן  
הֵא  
יֵל  
אֶל

ידי השטר הדבר נגמר דהיינו  
 ינוני דחיקא הוא דשמינן לעיל  
 יהו (י"א) א"ש דלוקומנה לעיל צ  
 יי אלא דהיי אבל תנא קמא דמח  
 זור תנא קמא לא סבירא ליה: ב  
 דכתיב וכחז וגו' מי שישט  
 שפסר דברא (לקון דף ט)  
 יי שראל: מורה ר' אשור  
 וסולין פסול מדרבנן<sup>א</sup> דילמא קא

מסורת הש"ס  
עם תוספות

(א) עי' חרס' לקמן פב:  
 (ב) [לקמן פא:]  
 (ג) [לעיל ט. ד.] (ע' חרס')  
 (ד) לקמן מה ד"ה ויטת:  
 (ה) [לעיל ט. א.] עי' חרס'  
 (ו) לעיל ט. ד"ה ארנ"ס:  
 (ז) ב"ק קט: בי"ב ע'  
 (ח) חרס' כח. ע'  
 (ט) לקמן כב: ד"ה והא  
 (י) [לעיל ט: ו] ח"ק  
 (יא) בי"ב קע. [לעיל ד.  
 אנהדק] דף פא:  
 (יב) חרשין כח. ע' ט:  
 (יג) ב"ק קכ: עיי"ש  
 (יד) ב"ק פח ע"א

## הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פני מוך  
כ"י ומנח לשמה ומחזק  
לא מוקמין ליה מד"א :

## גליון הש"ס

תום' ר"ה חספא וכו'  
אם נאמר ששמר  
מתנה. ע' לעיל דף ד  
ע"א מד"ה דקו"ל:

## הגהות מהר"ב

רנשבורג  
אן ברש"י ד"ה מורה  
ד' אלעזר וכו' אבל  
יש בו עדים פסולין  
פסול מדרבנן. (כ"ז עין  
ד"ק דף פ"א ע"ה חס'  
נ"ה) ופ"ה ע"ה נכד  
(עדות וכו' וד"ה):

## חצרות וציזנים

[illegible]

ליקומי רש"י

[illegible]







בז

מארת עינים

חשן משפט שסמ הלכות גזילה

מארת עינים

יב יבול למכרו אחר שנה בור. וכ"כ לעיל בסמך ע"ג סעיף י"ד בהג"ה והוא מהמדרש פרק הגזול [ס"י קידר]. והא דהולך לכסוב דמשום דינא דמלכותא מותר למכרו אחר שנה, משום דלא חייבא כיון דמשכנו משכון של גר וטובן להמלוה ממנו רצפה אסור למכרו ולהפסד להממשכן לדי היזק מגד שעליל עליו, משא"כ במשכן לו משכון של ישראל דמותר למכרו בסוף שלשים להפסדו אם לא במקום שאין מוכרין משכונות של גוים חוץ שנה וכמ"ש מור"ם בהג"ה לעיל בסמך ע"ג סעיף י"ד, ומשום כסד שס דמכור השנה לא ימכרו, דמשמע דהפסדא היא דאפילו בתוך השנה מותר למכרו, וכאן הולך לכסוב דלאחר שנה מותר למכרו וק"ל: סעיף י"ד י"ז תהיה השדה לגנות המס. פירוש, במהא היא גוף השדות למלך, וישראל וגו' היה מנהגם להחזיק טען למרש ולורען, וזמנן כל שנה חוק קצוב מה ממנו למלך, ואחרי אשר שאס היה דין המלך שכל שלא יתן מה כ"ו אין זה גול, ויחדי אס היה גוף השדה של

גוזר שלא ידורו באלו כי אס נדרך זה אכל בשאר דברים לא י"ש חולקין וסעריא להו דאמרין בכל דבר דינא דמלכותא דינא יולקן המלוה על י"המשכון יאכול למכרו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא וכן הוא עיקר וכמו שנמצא לעיל סימן ש"ו סעיף ו'.

ט א"לפיכך גבאי המלך ושוטרי שמוכרים השדות במס הקצוב על השדות ממכרן ממכר אבל מס שעל כל איש ואיש או אינו גובה אלא מן האדם עצמו ואם מכרו השדה במס שעל הראש הרי זה אינו ממכר אלא אם כן היה דין המלך כך. ועין לעיל סימן ס"ח מדענא דמלכותא גס סימן ק"ד סעיף ב' מדין זה.

י א"למלך שהיו דיניו שכל שלא יתן המס שעל

השדה י"תהיה השדה לגנות המס וברח בעל השדה מפני המס ובא זה ונתן מס שעליה למלך ואכל פירותיה אין זה גול אלא אוכל פירות ונתן המס י"עד שיחזורו הבעלים שדין המלך דין הוא כמו שאמרנו. הגה י"אז"ל הן הוא חוק המלך י"שכל מי שימלא בשדה יתן בעד כל בני הבקעה והוא יחזור ויגבה מהם או שיוכל לגבות מהם השנה מאחל.

צ"ע ומוקדמות ב"ק ס"י קידר גס המס' ותוספת השן ס"י ש"ט. ד"מ. (ט) שס במדרי גס ר"י דר פק. (ס) וסין לעיל סימן ע"ג סעיף י"ד. (טז) שס גמתי' ס"ה ממילא דין י"ד. (ז) סעיף א'. (ח) שס גמתי' ס"ה בגזילה דין ס"ו. (ט) ס"ה סעיף ט'. (ז) במהדורות קבאלי ש"כ"ו וממהדורות של"ד עם ביאורי המלים נשמטה תיבת זו. במהדורות גריפו ושל"ד בלי בה"מ גרפס בערות: או. וראה ערך לחם. (ט) ב"ה במהדורות הסמ"ע ואילך. בדפדפרי: ק"ו.

## ערך לחם

סעיף ב'. ש"ע כ"י איש ואיש אינו גובה. כן צ"ל. וראה שו"ת ווסחאות ז. ואולי כונתו לאפוקי מה"ס שבמהדורות גריפו ושל"ד.

## בורי והב

הראיתי שאתם חייבים מן הרין, ונהי דרשי להפקיע ממון הלואה של גר, מ"מ לא הוציאו ממך שלא כדן, וכמ"ש סימן (ק"ח) [כ"ה] [סעיף חסדי] [ג] לענין עד ישראל לגוי, עכ"ל: סעיף י'. תהיה השדה לגנות המס בור. הסמ"ע [ספייד] מוקי לה דוקא בימיהם כו'. ואינו יורע מנין לו זה, דהא הלישנא בגמ' [ב"מ ע"ג ע"ב] לא משמע כן דאמרין ארעא \*לכרגא משתעבר, משמע כל הארץ אף שהיא של בעלים. גס מצד הסברא הוא דכל הארץ של מלך היא ורשות בידו לקחתה ממי שאינו נותן המס ממנה. וזה, דא"כ אדמפלגית' בגמרא [ב"ב ג"ה ע"א] ובסעיף ט' בין מס שעל השדות ובין מס שעל כל איש, לפלוג בדיניה במס שדה גופיה בין אם השדה של מלך או לא, וצ"ע:

## ביאור הג"א

לו. ויש חולקין בור ולבן בור. הניח ראי' ממדרי [המובא בציונים אות ב'] [מ"ק דגיתין ו'] ב', ומשמע שמתקנסם תליא נפלתא אס הלישנא נכחא פליג על הלישנא קמא או לא, וכן משמע צ"ע ס"ק דגיתין [ג' ע"א מדפי הרי"ף], ועין סימן ס"ט [סעיף א'], אכל נמתי' [ס"ק] [דקס] אף האבא נאשונה ס"ל לישנא קמא דגיתין, ופירש שטרות של קרקע, וכן אמרו צ"ע צ"ד ב', ומלא אמר כו', וע"כ צ"ל ק' שיהי' הר"ש מדרש [פ"ג ס"י י"א] כח ככרגא נאשונה וס"ל דגיתין [פ"א ס"י י"א] ללישנא קמא, ועדיין צ"ע: סעיף ט' לו. לפיכך בור אבל בור. צ"ע ג"ה או וס' אדורו כו', וס"מ כו': לו. אלא אם כן בור. עין מ"ש בסעיף ו' [ספייד]: סעיף י' לו. מלך שהיה בור. מההא דגיתין [ב"ב] [ג' ע"א] אכל פוס' לא ס"ל לו. מלך שהיה בור. [פ"ה בגזילה אות כ']: מ. וכן הוא בור. צ"ע ק"ג ב', ויחדי כלן

דמלכותא כיון שהלה דיע מזה ולא השגיח קיבל עליו מרעת, משא"כ במ"ש הטור [ספייד ט'] לחלק בין [בעלי השדות] [אריס], היינו שלא הוריעו המלך תחילה כלום אלא בשעת הגביה גובה במי שימצא בגזון בשביל הכל, בזה יש חילוק בין שותף לאריס. וכתב רש"ל [ב"ש ע"ג ס"י] כיאן דאסור לזה האריס לקבול אל המלך על אחרים לגורם להסד, ואפילו עבר ותבעם והוציא מהם חייב להחזיר להם, דמולא גרם שגבאו ממנו בגזילה. מ"מ נ"ל אי עבר והציל ואמר לגבאי המלך שיגבה מאחד מאנשי הבקעה ונפטר בזה \* [א"כ] א"צ לשלם, ואף לא [נדרן] [נמדין] אותו כל שנחזקין להיתירא לא להדיק אין עליו דין מסור, וגם לענין תשלומין, שהרי אומר באמת

## באר הגולה

ה\*. פירוש, לישראל, וכ"כ לעיל סימן ע"ג סעיף י"ד. סעיף ט' ג. שס [ברכות פ"ה טזינה] דין י"ד. וכחז הרב המגיד, מפורש צ"ע דצ"ד דף ג"ה ע"א וס' אדורו דעני ארעא לטקסא וכו', אכל לכרגא לא, מאי עממא כרגא אקרקפא דגרי מנה. סעיף י"ז. שס [ברכות פ"ה טזינה] דין ט"ז. וכחז הרב המגיד, גס זה צריך חוקת דף [ג"ה ע"א] [ג' ע"ב], דאמר מלכא מאן דהיב טקסא ליכול ארעא, א"כ מדאמרין צ"ע דצ"מ דף ע"ג ע"ב ארעא לטקסא משעבדא. ו\*. ר"ה לומר כאלא מכרו גוזר ממכר עולם אלא שזה החוק מעמנו ופרע מנה המלך. [הרב המגיד ווסח]. מ. כד כחכו הממכר לעיל סעיף ו' ומבאר צ"מ שס [אות ג'].

ק, וע"כ ב"ה אן וצ"ע שס [ג' ע"ב] ד"ה אגו כו', ועין הנהגה מ"מיו שס [פ"ה בגזילה אות כ']: מ. וכן הוא בור. צ"ע ק"ג ב', ויחדי כלן שמוק קצוב הוא, וכן חידש והוא לו כו':

## באר היטב

מה דבר קצב למלך אנו יכול להפקיע מידו כל פירותיו בסוף שנה ולא נתן המס. סמ"ע [ספייד]: יא שיחזור. ומדרי משה כח דעני' שגוף השדה של המלך, אפילו לקחו הגזר ותמו לאחר שיהיה מיד לעולם אין זה גול, מאחר דגוף השדה הוא של מלך ולא כל יד או כי אס עזר המס והרי לא נתן המס וכאילו לא כל לידו דמי. שס [ספייד] [ספייד]:

פ. שנה. עין מה שכתבנו בזה בסמך ע"ג ס"ק [ל"ו] [ל"ז] ע"ש: סעיף י"ז. תהיה השדה לגנות המס. פירוש, במהא היא גוף השדות למלך, וישראל וגו' היה מנהגם להחזיק טען למרש ולורען, וזמנן כל שנה חוק קצב מה ממנו למלך, ואחרי אשר שאס היה דין המלך שכל שלא יתן מה כ"ו אין זה גול, ויחדי אס היה גוף השדה של ישראל, או אף שצריך ליתן



תורה\* ומסיק מור"ם וכתב וזהו

Day 1 - Harav Shraga Feivel Zimmerman Shlit"a - Page 10

Day 1 - Harav Shraga Feivel Zimmerman Shlit"a - Page 11

[illegible]

אין צריך למה שכתב הרשב"א (סי' שצ"ו) ב' דוקא הוא, אלא ר"ל דאין צריך למבוע בפי

[illegible]

תלמידי  
וקט"ו

וּפְּשִׁיטָא דִּיבּוּל לַמְכּוּר, אֲלֵא וְדֵלִי כְמוֹ שְׂכֵחֵתָּ. \*וְכָל זֶה כְּתֻבָּה לְעֵת הָרַב", אֲךָ לִפִּי ע"ד דְּבַר הָרַב"צ ז"ל עֲנִיק דִּין שְׂכֵחַ הָרַב"צ שֶׁלֹּא יוֹכַל לַמְכּוּר לְפָנֵיכֶם מִשְׁנֵה, שְׂחָה דְּבַר מְנוּחַ מֵאֵל לִפִּי עֵינֹת דַּעַם, דְּכִיּוֹן דַּעַל פִּי דִין מְנוּחַ יוֹכַל לַמְכּוּר לְאַחַר לִי יוֹם, הֵיחָךְ נִלְמֹד מִדֵּינִי גוּים לְבָטֹל דִּין מְנוּחַ, מ"ו לֹא מִשְׁחָה כֹּחַהּ בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא מִיַּבְשֵׁי אֲרָצוֹן הַפּוֹסְקִים שְׂטוּבִים דְּלֵא אֲמַרְיָן דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא רַק בְּדִבְרִים שָׁהִם לְהִנָּחֵל הֶמְלֵךְ, וְלֹא בִין אִישׁ לַמְכּוּר, וְכֵן הַסְכִּים לְשֵׁלִי הַבְּרִיטִים פִּרְק חֻקֵּי הַמִּצְוֹת סוּף דָף קפ"ט \*וְהָיָה סִפְקֵי רִיאָיו הֵי י"ט לִיּוֹן ח"ל, וְגִרְלָה עֲנִינִי שֶׁלֹּא נִזְכַּר דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא דִּינֵה אֲלֵא בְּדִבְרִים שְׂחָהֶלְךְ וְיִזְכַּר לְהִנָּחֵל כְּגוֹן הַמִּסְכִּים וְהַמִּצְוֹת וְיִזְכַּר בָּהֶן, אֲבָל בְּדִבְרִים שֶׁבִין אִישׁ לַמְכּוּר אִין לֵנו לִדּוֹן אֲלֵא עַל פִּי מְנוּחֵי, כְּמִזְכּוֹר בְּקוֹנְטֵרִים הִרְאִוּ וּבִפ"ק דְּגֵינִין \*סִפְסָק רִיאָיו הֵי י"ד ז' וּבִפְרָק גַּט פִּשְׁטוֹ \*שֶׁם הֵי י"ה כ"ו, ע"כ"ל אֲלֵא אִפְּשִׁילִי לְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים דְּסוּבִיטִים דְּאֲמַרְיָן דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא בְּכַל דְּבַר, הִינֵנִי דּוֹקָא מֵה שְׂאִינוֹ נִגְדֵי דִין מְנוּחֵי אֲלֵא שְׂאִינוֹ מְפּוֹרֵשׁ אֲלֵינוּ, אֲבָל דְּבַר דִּינֵי הַגּוֹים בְּכַל דְּבַר נִגְדֵי מְנוּחֵי, חִלְלֵה, וְדֵלִי לֹא יִישָׁא כֵן בְּיִשְׂרָאֵל וְנִמְדַּרְלִי שֶׁם לֹא כְּתֹב אֲלֵא לְאַחַד שְׂמֵיכַן אֲפִילוֹ אִין מְכּוּר וְתוֹרֵשׁ אִישׁ אֶשֶׁר וְעִבְדוֹ מְכּוּר לִדּוֹן, וּבִפְרָק י"ז \*וּפְּסָק י"ז פִּרְק דִּלֵּךְ עֵלְיוֹ מְנוּחֵי דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא כ"ו, וְלַפְּשִׁטָּה דִּינֵהוּ וְהִינֵנִי מְנוּחֵי לְאַחַד שְׂמֵיכַן אֲפִילוֹ אִין מְכּוּר וְתוֹרֵשׁ אִישׁ אֶשֶׁר בְּלֹא מְנוּחֵי, וְלִדְרָגָה בְּלֹאֲהֵר נִגְלֵה מְנוּחֵי \*דִּלֵּךְ פִּרְק אֲחִירָה כ"ו \*פִּי"ה ז'א"ל, הֵפֵק, דְּאֲמַרְיָן סָפֵם שְׂמִינְתָּהּ מְנוּחֵה אֲפִילוֹ בְּקִרְקֵה וְכַל שְׂכָן בְּמִטְלֵטִין, וְכֵן אִין הַמְנוּחֵה וְקוֹק לְשׁוֹמְרֵי וְיִזְכַּר מְנוּחֵה, וְהַכֵּךְ פִּסְק דְּחֻלּוּטִין אִין כְּתֹב דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא כִּיּוֹן שְׂאִין אִין מְפּוֹרֵשׁ מְנוּחֵה אֲפִילוֹ בְּקִרְקֵה, וְכֵן כְּרִתֵּךְ מִיַּיִר שְׂחָהֶלְךָ רוּחֵה לְמְכּוּר הַמִּשְׁכּוֹן וְלִבְנוֹת מְנוּחֵי עֵפֶה, אִם כֵּן כִּיּוֹן אִין מְפּוֹרֵשׁ אֲלֵינוּ \*בִּשְׁמֵי פִּרְק הַמִּקְבֵּל \*בִּי"ה קִרְיָ ז'א"ל, וְכָל הַפּוֹסְקִים אִין גַּם אֶחָד שְׂחָלֵךְ דִּיבּוּל לַמְכּוּר לְאַחַר לִי יוֹם, הֵיחָךְ נִלְמֹד מִדֵּינִי גוּים לְהַכְחִישׁ דִּינֵי יִשְׂרָאֵל חִלְלֵה, וְכַד הֵיחָךְ הָרַב"צ מְנוּחֵה \*ח"ו ס' ר"ד, מִנְחֵלָה בִּי"י לְעֵיל סוּף סִימֵן בִּי"ז \*מִתְחַדֵּשׁ ז'א, נִזְכַּר שְׂחָה אִשֶּׁה מְנוּחֵי שְׂדֵינִי בְּדִינֵי גוּים שְׂאִין הַבְּעַל וְתוֹרֵשׁ אִתּ אִשְׁתּוֹ כ"ו, שְׂחָפֵ"כ יוֹרֵשׁ אִתּ אִשְׁתּוֹ, וְלֹא שִׁיךְ מֵה דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא כֻּלָּל, דְּלֹאִיב עֲקֵרָה כֵן דִּינֵי הַמְנוּחֵה הַשְּׂלֵמִה כ"ו, ע"ש \*שְׂחָהֵרֵךְ הִרְבֵּה \*קש"ן. כֵּן כְּתֹב גַּם כֵּן מִהֲרִי"ק בְּשׁוֹרֵק קפ"ו ח"ל, וְאַשֶׁר נִפְתַּחֶם אִם יֵשׁ לִדּוֹן עַל שְׂטֵר גוּים בְּדִינֵי גוּים בְּאֲחוֹת שְׂטֵר אִו לֹא, כְּגוֹן לַעֲנִין יד בְּעַל הַשְּׂטֵר עַל \*לֵע"ד נִגְלֵה דְּבַר פִּשְׁטוֹ שְׂאִין בְּטַעֲנֵה וְזוֹ מְנוּחֵה, דְּאֵ"ע דְּקִימָה לֵן דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא דִּינֵה, וְאִפְּשִׁילִי לְמֵאן דְּלִמַּר דִּינֵה מְנוּחֵה דִּינֵה בְּכַל דְּבִרִים, אִין דּוֹקָא לַעֲנִין אֲרֻמוֹת וּמִנְהוּתֵי שֶׁל מִשְׁפָּטִי הַמְלִכִים, אֲבָל דִּין שְׂכָן אִישׁ לַמְכּוּר פְּשִׁיטָא וּפְּשִׁיטָא דְּלֵא, דְּלֹאִיב בְּנוֹת כֵּל דִּינֵי מְנוּחֵה מ"ו, וְכֵן כְּתֹב גַּם כֵּן אִין בְּקִדּוּשִׁין וּבִפְנִי דְּגֵינִין \*וְיֵשׁ עֲדָה מִדִּינֵי הָרִי"ף דִּינֵה דְּאֲמַרְיָן ח"ל, וְהֵא דְּלִמַּר שְׂמֹחֵל דִּינֵה דְּמִלְכּוּתָא דִּינֵה, דּוֹקָא מֵה שְׂחָה שְׂחָה מְנוּחֵי וְהֶמְלֵךְ, אֲבָל מֵה שְׂחָה עוֹמֵה עַל כִּדּוֹן, לֹא וְלִישָׁנָה דְּמִלְכּוּתָא שֶׁל מְנוּחֵה, \*ח"ל אֲמַר דִּינֵה מְנוּחֵה, דְּלֵא עֲבִיר דְּלֵא דִּינֵה מְנוּחֵה אֲוֹהָלֵי דִּינֵה כ"ו, וְכֵן מִנְחֵלָה כְּתֹב בְּשֵׁם מִשְׁכָּן שְׂחָה מְנוּחֵי ח"ל \*עַל אֲדוּתָם שְׂחָה שְׂעוּלָה בְּשִׁבְרָאֵל שֶׁל גוּים כ"ו, עַל מִנְחֵה מְכּוּרִים לְמִדּוֹ בְּהִלְכֵי דֵלִי וְהוֹסִיבֵר \*לֵאֲלוֹ דִּינֵה כ"ו, וְכֵן מִנְ

מו. ויש אומרים כו'. וכן למד במפר התרומות שם [שער מ"ט ח"ה ס"ג] מאוס דינא דמלכותא שהם דנין על פי המנהגים. ודינא דמלכותא דינא אף עלוואת שכן

סעיף י"ד טו. מהני אם הלוה מודה בכך. עיין בתשובת חוט השני סימן ל"ז שכתב דאם אין הלוה מודה בכך, המלוה נאמן בשכרעה כמינו דפריית המשכון. ע"ש:

<sup>(א)</sup>על דבר זה יצונו גם לזון הנחמד משנה סרק כ"י מאמרוס מלוה ונמשך לר"ק פין פין זיד  
 (ב)פירוש ר' פין זיד ופיל. ובשמיטת סוף שמו (ג)פירוש ר' פין זיד ופיל. במלך אומנת הרביעי הניל:



(י"ז) דאן שהמנהג שהמלוכה לא גויס ב' דינן בן ג' דינא. עין לקמן בסיומן שס"ט סעיף ח', ששם כתב מור"ם ג"כ כעין האי דינא, אלא שכתב שם ו"ל, ולכן המלוכה על המשכון יכול למכורו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא כו'. דקתא קשה, דשם משמע-לולא שהיה דינא דמלכותא, היה צריך להמחין לו יותר משנה, וכאן

**אומרים בצמקום שהמנהג שהמלוכה לגויס לא יכול למכור בפחות משנה דין גם כן ישראל שהלואה לחצירו על המשכון דלולאין בזה אחר המנהג.** (ל"מ) מי שנתן משכון לזדקק צעד מה שחייב הגבאי יכול למכרו כדין ההדיוט שמונה על המשכון.

ציונים ופירוט (ל) כ"ח מהר"ק שו"ע (ק"ד) ק"ח ד"מ שם.

ואחרי לוקח ממנו ריבית, צריך אחר להמחין יותר עד שיצא הגוי ויפדנו כי ירא את מהגור, וכאן איירי במלוה לחצירו בלא ריבית, וקמל"ן דלצריך להמחין לו ג"כ שנה, וק"ל. ועין אצבע שו"ע (סעיף י"ז) שכתב אה, דלא מדמין הלוואת גויס על משכון שנותנין לו ריבית (דספקא הוא שהמחין לו שנה ויקבל ממנו ריבית) להלוואת ישראל לחצירו על המשכון בלא ריבית. ועל דברי מור"ם כתב דהיינו דוקא כשהמנהג הוא דלף מלוה לגוי בלא ריבית צריך להמחין לו שנה, אי נמי כשמקבל גם מחצירו הריבית וכגון שהשכין לו משכון בחורט משכונא של גויס, ושדוקח לומר דשכר מלוה שיש לו מהלואה לישראל צמקם עולה לו צמקום ריבית שמקבלין ממשכונן של גויס, אלא בזהאי גזונא בשל ישראל הוא ככלל מה שכתב (סעיף א') דקתא הלוואה הוא ל' יום אפילו במלוה על המשכון, ע"כ כלל דברי עיר שו"ע. ואין נראה לי דבריו לדינא, שא"כ לא ה"ל למסמס ולכתוב דלמדין ליהודים מההנהגות במשכונות של גויס. גם בתשובת הראב"ד (תמים דעים ס"ו) ובמרדכי פרק הגזול (ס"ו קנ"ד) והריב"ש (סעיף י"ט) כתבו סתם, ומשמע דכלל ענין איירי, וכן משמע לקמן סימן שס"ט וכו'. והטעם, דאמרינן כשהשכין הלוה ליד המלוה, אדעתא דהכי נתנו לו בחורט משכון, שינהג עמו במשכונן כאשר נוהג עם משכונן דגוי, ועל המלוה היה מוטל להסתות שלא ינהג עמו כמנהג הגוי, ומדלא התנה, אמרינן גם הוא היה צריך דעמו לכן בשעת ההלוואה וק"ל:

שטרות העולים בערכאות של גויס אלא לענין הימנות דידהו, דלא חשבינן להו ככופרי פלמתי, אבל לא לשטרות מדין חורה אפילו כמלא נומא, עכ"ל, וע"ש (קש"ט). והרי משמע נמי להדיא מדברי הראב"ד שהבאתי לעיל ס"ק ל"ו דדוקא בדבר שאין מפורש אלא לומר מדינא דמלכותא, אבל לא מה שהוא מפורש בדיניו. אמר שהר"ב כתב לקמן סוף סימן שס"ט בהג"ה ו"ל, הנושא אשה צמקום שדנין דיני גויס ומתא אשתו, אין יכולים יורשיה לומר כל הנושא אשה על דעת המנהג הוא נושא ונדון הדבר דיני גויס דלא מתא לא יורשה בעלה, וליכא בה משום דינא דמלכותא, דלא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא

לתקנת בני המדינה, אבל לא שידונו דיני גויס, דאם ק בעלמא כל דיני ישראל, עכ"ל. ומשמע לכאורה מדבריו דנמא שהוא לתקנת בני המדינה אמרינן בזה דינא דמלכותא דינא, ולפ"ו היה אפשר לישב דבריו כאן קתא, דזהו שאינו יכול למכור המשכון בפחות משנה הוא לתקנת בני המדינה. אבל לפע"ד גם דבריו דלקמן סוף סימן שס"ט ז"ל, ואנה מלא זה דמא שהוא לתקנת בני המדינה אמרינן דינא דמלכותא דינא אפילו נגד דין חורה, והרי בתשובת הראב"ד (י"ז ס"ו קנ"ד) שמסמס מקור הדין דהנושא אשה כו', לא כתב בכל התשובה רק שחלילה שדון דיני גויס נגד דין חורטיו. ועוד דמי מפסי, אי"כ בכל דיעהי נומא שהוא לתקנת בני המדינה. ומה שכתב מהר"ק לעיל, היינו דוקא לענין ארנוניות ומנהגות של משפטי המלכים כו'. הכי קאמר, היינו דוקא לענין ארנוניות שנוגע למלך, (דא"כ) [דא"כ] כל הדין נוגע למלך עזמו והזוכה בו הוא כבא מכא המלך, או צמנהגות של מלכים אע"פ שאינו נוגע צמלך עצמו, כיון שהוא משפט המלך במדינה ואינו נגד דין חורה, אמרינן דינא דמלכותא דינא, אבל דין שצין אדם לחצירו פשיטא ופשיטא דלא, ואף שיפסקו בדיניהם כן משום צמקום בני המדינה. [ואין להקשות מפרק חוקת הכהנים (נ"ה) [נ"ה] ע"ב] גבי מלכא אמר לא ליקני אלא באגרמא, ונתבאר לקמן סימן קל"ד סעיף ז', ואע"ג דהתם בדיניו קונה בחזקה. שאני התם כיון דהקרקע היא של גוי אזלינן בזה דין גויס ואמרינן נמי דישאל הראשון אדין גויס סמך, וכן בפ"ק דגיטין [דף י' ע"ב] ונתבאר לעיל סימן ס"ח סעיף א' דשטרות מתנות העולים בערכאות של גויס כשרים, היינו נמי כיון שהשטר עשוי בערכאותיהם אי"כ אדינא דמלכותא סמך. ועוד חזק בצעל התרומות שער מ"ו ס"ח [ס"ח] צענין אחר הכ דחוקת הכהנים דפ"ק דגיטין. ומ"מ לפי דברי הרמב"ן בצעל התרומות שם צריך לחזק כמו שכתבתי, ע"ש [קש"ט] דדוק. ואם נאנו לישב דברי הר"ב דלקמן סוף סימן שס"ט ז"ל דהכי קאמר, דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה מה שאין הדין מפורש אלא לומר, אבל לא שידונו דיני גויס נגד מורטיו כו'. וכן חזק וצריך צעיר שו"ע להדיא לקמן סוף סימן שס"ט ו"ל, לא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש לו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה צענין משא ומתן שצדיקה, אבל שאר דינים דיני חורה המפורסמים בדינו, כגון שהם מכשירים עד אחד ואפילו הוא קרוז או פסול, וכוונא בדברים אלו דינים פרטיים שצין ישראל לחצירו, פשיטא שלא נדון בהם כמותם, דאל"כ נעלו ח"ו כל דיני חורה מישראל, וכן הנושא אשה צמקום שדנין דיני גויס ומתא, אין יכולים יורשיה לומר כל הנושא אשה על דעת המנהג הוא נושא, דהא פשוט צענין דהבעל יורש את אשתו כו', עכ"ל. וכן משמע בסמ"ע שם [סב"קא] שכן כונת הר"ב שם, אבל דברי הר"ב כאן ז"ל:

#### פירוש וזה

גוי בריבית, וסמ"ע [שם] נחלק עליו וכתב [דלפוסקים משמע דכלל ענין אדעתא דהכי השכינו שינהג עמו כפי מנהג הגויס. מ"מ נלע"ד דאין זה אלא כשרוצה למכור המשכון ולגבות חובו, אבל מ"מ אם רוצה לתובעו שיפרענו ממקום אחר, כיון דסתם הלוואה ל' יום, אפילו במלוה על משכון יכול לכופו, ואין למדין זה מדיני גויס, ובדיני גויס כל שלקח משכון אינו יכול לתבוע אחר כך בעל פה אפילו אינו שוה כ"כ כמו בנותנין לו ערב בדיניהם, משא"כ בדין ישראל. על כן נלע"ד דיכול לתבוע בעל פה בכל גזונא, וכן דייק לשון רמ"א לא יוכל למכור, ולא כתב שלא יוכל לתבוע, וכל כי האי גזונא נראה שיש לנו לומר הבר דלא לוסיק עליה ממה דנמצא בהדיא:

#### ביאור הגר"א

אדם לחצירו, כמ"ש בפ"ק דגיטין נ"י ב': מו. מי שנתן. דלא יהא כה הדיוט חמור כו', כמ"ש בגיטין נ"ב א' ובפ"ק דקדושין (כ"ע ו') [נ"ב ע"ב וכו' ע"א]:

#### באר היטב

והש"ך [סקל"ט] הקשה עליו, דהא הדין דבסימן שס"ט הוא מהמרדכי, והמעשה שם היה צמקום ספרים דודא אינם של גוי [וכן הש"ך עליו ה"ט]. ע"ש שמתקן בין אם רוצה למכור המשכון ולגבות חובו או שמוכרו שיפרענו ממקום אחר כו'. אלא נראה למרן דלאן איירי שהמלוה מוכר, לכן לולא המנהג היה יכול למכור קודם השנה, אבל לקמן מיירי שאינו מוכר, ואמר שנה יכול למכור מיד בלא משיעה. גם מה שהשיג הממ"ע על העיר שו"ע נהג שמתקן בין מלוה בריבית או לא, נראה דברי העיר שו"ע נכונים. אך דמסקי [הש"ך] וכתב ו"ל, כל זה כתבתי לדעת הרב, אך לפע"ד דבריו נלע"ד עניקך הדין, דכיון

ל. המנהג. ו"ל הסמ"ע [סקל"ט]. עין לקמן סימן שס"ט סעיף ח' בהג"ה כתב ג"כ כעין דין זה, אלא שכתב שם ו"ל, ולכן המלוה על המשכון יכול למכורו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא כו'. ומזה משמע דלולא דינא דמלכותא, היה צריך להמחין יותר משנה, וכאן משמע אפסא דנלא המנהג יכול למכורו אפילו בפחות משנה. וז"ל דשם מיירי במשאל שהלואה לחצירו על משכון של גוי, וקמ"ל דאין המשכון יכול לומר, הואיל ואחרי לוקח (ממנו) [וממנו] ריבית, חטונך להמחין עד שיצא הגוי ויפדנו כי ירא את מהגור, וכאן איירי במלוה לחצירו בלא ריבית, ואפי"ה צריך להמחין לו שנה, ודלא כעיר שו"ע כו', ע"ש.

**באר הגולה**  
עם ציונים מהשי"ך  
קפה א, בעיל דרנא  
מכא  
ופשטא דכנא קמא דף  
(ל"א) [ל"א] [ע"ג], ופירש  
רש"י [שם ע"ג ד"ה]  
המלה את חכירו, שם  
פירגמטא, [ד"ה] על  
המטבע, שקלן לי מעות.  
והטור העתיק המלה  
לחכירו כטוב מטבע. כ"י  
הספד לרשון רמב"ם פרק ד'  
מהלכות מלוה [סלסא ח']:  
ג. מיתרל דרב אשי שם  
[ע"ג]:  
ג. שם [גמ' ח'] בעובדא  
דעביר רב פפא ורב הונא  
גריה דרב יהושע וכו',  
וכא הוה דפשט רב  
הקדא דמתן לו מטבע  
היוצא כמותה ששה,  
דנחשביא חומש אין שנה  
לפנין נכסא כחשטון  
מסרין הסימון ושכר  
האזר, הר"ש [שם פ"ט  
סימן יג]:

**שפתי כהן**  
**קפה א המלוה בו' על המטבע.** כלומר שמונה לו נענין  
שחייב ליתן לו המטבע היוצא, ועל הדרך שנחבול בחי"מ  
סוף סימן ע"ד, וע"ש. ועיין ב"ח [רש הסימן] ועיין בתשובת רבי  
משה (אלשקר) [אלשקר] סוף סימן קט"ו: **ב מנכה לו בו' וכל**  
**היכא שצריך לנטות לו ולא נכה לו**  
**כתב ב"י** [עמוד שלא ד"ה אס] כשם  
בעל התרומות [שער מה סימן לנ]  
ד"ש אומרים דהוי רבית קלוזה ויש  
אומרים דהוי אבק רבית:  
**ג ואם לא הוציא מהמט**  
**התוספת.** אף על פי שהחלו מהמט  
השער, כגון שבא רוב מנאות  
לעולם והחלו, אינו מנכה לו, ש"ס  
[נכא קמא ח, א]: ד עד הדין חשיבותו.  
דאם היה מחזירו לנכסא יפחות  
החומש לחסרון הסימון ושכר האזר,  
אי נמי דאפילו נביעטא קמא איכא  
נמי מסתמא גם דעת הלוה אם יפחנה המטבע לא ינכה לו כלום  
עד שיעור זה:

## יורה דעה קפה רבית

**טורי זהב**

**קפה (א) עד חשיבותו.** ב"י [רש הסימן] כשם הר"ש [נכא  
קמא פ"ט סימן יג] הטעם, דאין בו שנה לענין נכסא, דאם  
מחזירו לנכסא יפחות החומש לחסרון הסימון ובשכר האזר, עכ"ל.  
וכמו בדרישה [אם ב] ואין להקשות הא אילו היה מהתן כסף  
הלוואתו היה פחות גם כן, דיש  
לומר דאומר לו לא הייתי מהתן  
כספי אלא הייתי מוציא צעניו,  
וכסף דידך צענייה לא יש בו [עדיף]  
[עדיף] לענין הוצאה, עכ"ל.  
ולעני"ד אין פירוש לדכ"ו, דאמאי  
יתבאר מטבע הישן כאלו הוא צעין  
והחדש כאלו הוא מהותך, דמכל  
מקום הוא יריות עכשיו כשעשה  
כלי ממנו. וכלבט חירק, לא קפדינן  
על זה, דקיים לכו לרצונן דגם  
צמטבע יסן היה שם קלח כדדים  
כשיער חומש טפי על אחרים, ויכול לזכור מהם הכדדים. ולא דק,  
דאם כן למה הוצרך לעטם שכח הר"ש דיפחות החומש בהתכה.  
ובאמת איכא ב"י [עמוד שלא דמי רש"י] טעם זה שיש כדדים כו'  
שזכר הלבוש, כשם הרשב"א בתשובה [פ"ד סימן רסו] והוא לא כסירא  
למה שזכרנו ג', ובעל הלבוש פתח בנעטם הרשב"א ואינו נכון כלל. אלא הכי פירושו של עיני, דמאי  
דמקשה בגמרא [שם ח, א] והא קא שנה לענין נכסא, לא פריך דאילו הישן היית מחזירו ועושה ממנו כלי אחד קטן ועכשיו יהיה לך  
כלי גדול, דכל שאתה אומר שיש מעלה בחדש מבישן מזה שחקלקל אותו מכמות שהוא ותעשה ממנו דבר אחר, אף אי אומר לך שאלו  
אתה נותן לי אותן הפירות שקנית בעד הישן אי אולל להשתדל לי עכשיו בעד מטבע חדש, דהא לא הוציא הפירות מהמטן, אלא דטלי  
עלמא לא חיישינן לה המעלה שנאה אם לא יהיה המטבע צעין, אלא דעיקר הקושיא בגמרא דיאמר הלוה למלוה הנה אי אקח החדש  
ואחזיקו ואעשה ממנו מטבע הישן כעין שנתה לי וישאר לי חתיכה של כסף, ועל זה פריך והא קא שנה לענין נכסא, פירוש מה שיהיה  
נשאר נכסא קטנה, ועל זה משיי שפיר שאם באת להחזיקו ולעשות ממנו מטבע אחר לך לטור צורף וגם בחסרון הסימון נמלא שלא  
מרוית מלואה, כן נראה לענ"ד ברור ונכון:

## ערך דאם למהרי"ק

**קפה פ"ט א המטבע בו' פירוש מלוה את חכירו על המטבע.** לנעטם הר"ף [נכא קמא ח, א] והרמב"ם [מלוה לוה ח, א] כפי מה שפירש דבריהם הרב המגיד [שם],  
היינו כל מי שחייב לחכירו מעות, וכן נראה דעת המחבר שפסח דנדריו כלשון הרמב"ם ז"ל. אלא שאל המפרשים סוכרים דדוקא כדלעיל על מנת לשלם לו מטבע,  
אלא הלוה פסח נותן לו מה שהלוהו, ונראה לי שסיון המגיד פירש דנדרים כלשון אפסר ג', לא שנקט פשיטתו דהך משום פסיקא, ולפחות לא מפקיע ממנו מן המוחזק.  
ועיין חשן משפט סוף סימן ע"ד ורמב"ם [י"ד] סימן קע"ו והר"ף חלק א' סימן ע"ג [סג]: [שם] והרמב"ם על ב"שקל בו'. אם היה המטבע במשקל הראשון יולא  
במקום אחר מתחלה יש למלוה דרך לשלם הכי זה נוסח לו, ויש מי שכתב דהיא דשמיחא שפירא חסדי אורחא להם וטמן לו מה שהלוהו: רי"א שם בנפקת הנזל עליו  
[שליש הגמרי שם סג לו, ב] שהולכים אחר שווי הובא כשחוספו או פחתו על המטבע: הוציא הפירות מהמטן חרפותא דמעות חדשים, לא מהמטן המשקל, ללא כלום הוא:  
הוציא המעות או הוקרו ולא נמנה המשקל, ללא כלום הוא וטמן לו מה שהלוהו או מה שנחשבי' לו, כן פשוט מדברי הפוסקים ז"ל דאין הולכת המטבע במטבע נמנו לענין  
רבית דאם סימן קס"ג עיין שם [נכדך חס]: היבא דהוסף או פחת ולא ידעין כמה ויש בקלאם וואומים גוים שידעו ענין המטבע וזה אומם המלך שיעור האמת,  
מסמין אשומייהו, דלא מרעי נפשייהו כמה שנמנו, ופולאים לשנים זו שלא צפוי זו כמסמין לפי מומם ומפקיען אשומייהו: אם גזר המלך שכל מלוה לחכירו יהיה פערטו  
מן המטבע השני, דינא דמלכותא דינא ואין ספק רבית, שהרי לא נזכרנו הוא נוסח:

## ביאור הגר"א

**קפה [א] [ש"ס] בגון בו'.** כפירוש רבינו חננאל בתוספות שם [בבא קמא ח, א] וכן פירוש הר"ף [שם לו, א] ושאר פוסקים:  
[א] ד"ה עד, וכן פירוש הר"ף [שם לו, א] ושאר פוסקים:  
י"ד סימן [קע"ו] [קטן] ויכ"ד] ותשובת דכ"י [סימן קפ"ו] פ"ד סימן אלף (ח) ותשובת אורם גדולים [לימוד קט"ו ר' ור"ה]:

## באר היטב

**קפה (א) המטבע.** כלומר שמונה לו נענין שחייב ליתן לו המטבע היוצא,  
[ש"ך ס"ק א]: (ב) מנכה. וכל היכא שצריך לנטות לו ולא נכה לו כתב  
ב"י ד"ש אומרים דהוי רבית קלוזה ויש אומרים דהוי אבק רבית, [ש"ך ס"ך ב]:  
(ג) התוספת. אף על פי שהחלו מהמט השער שבא רוב מנאות לעולם, אינו מנכה לו, ש"ס, [ש"ך ס"ך ג]: (ד) חשיבותו. דאם היה מחזירו לנכסא יפחות  
החומש לחסרון הסימון ושכר האזר, אף על פי שהחלו מהמט השער שבא רוב מנאות לעולם, אינו מנכה לו, ש"ס, [ש"ך ס"ך ג]: (ה) חשיבותו. דאם היה מחזירו לנכסא יפחות  
לך לטור צורף וגם בחסרון הסימון, נמלא שלא הרויח מלואה. וכלבט כפד הטעם דאף צמטבע יסן היה שם קלח כדדים [כשיעור] חומש טפי  
על אחרים, [ע"כ]. אי נמי מסתמא גם דעת הלוה אם יפחנה המטבע לא ינכה לו כלום עד שיעור זה, [ש"ך סג]:

## איצור מפרשים

**קפה א** [ש"ך סג ב] וכל היבא שצריך לנטות לו ולא נכה לו כתב ב"י בשם בעל  
התרומות ד"ש אומרים דהוי רבית קלוזה ויש אומרים דהוי אבק רבית, וזהו חזיו  
דהוי רבית קלוזה כיון שנותן לו אחר כך בשעת הפרעון, ואפילו למאן דאוסר  
רבית מאחרת כשנותן לו בשעת הפרעון אף כשלא אמר לו בשביל מעותך כו',  
היינו דהוי אבק רבית ולא רבית קלוזה. וראייתו בספר שפיר דעה שעמד בזה, וככתב  
לפירש ד"ש אומרים אלו סבירא להו כשיטת התוספות בפרק הגדול [בבא קמא] דף  
צ"ז ע"א [ד"ה הלואה] דהמלוה את חכירו כפחם ונפסל המטבע משלם לו מה  
שהלוהו, אם לא שהתנה בשעת הלואה על מנת שישלם לו מטבע, דכיון שפירש  
כך, סתמא דמלתא דהיה ליה כאלו פירש שאם יפסול יתן לו מטבע היוצא, ולכן  
סבירא להו ליש אומרים דהוי רבית קלוזה דהוי כאלו הוצגה שאף אם יפסול על  
המטבע הורה יותר ממשקלו של פנשיח יתן לו מטבע היוצא דוקא, והיה רבית  
קלוזה דהוי כאלו פירש בשעת הלואה. והוא המנה לעני"ד, [ד"ה] ש"ך דוקא  
היבא דרינא שצריך להוסיף עליו ש"ך לומר דהוי כאלו פירש בשעת הלואה, אבל  
היבא שאינו צריך לנטות [ד"ה] דהוי צריך ליתן אלא טעם הראשונה, כשנותן

**הגהות והערות**  
קפה א [לפנינו נמנע משנה  
כתב ונראה פירוש  
כ"י]:  
ב) אומם הרשב"א שם כתב  
גם טעם הר"ש, אף כן כתב  
זה טעם טעם לא מנוסח  
לעטם הקודם:

**מורי זהב**

**יורה דעה קס"ה רבית**

**שפתי כהן**

**ND**

**באר הגולה**

**עם ציונים מהש"ד**

ד. הרי"ף [שם לה, א]  
והרא"ש [שם] וכן כתב  
הרמב"ם בפרק ד'  
מהלכות מלוה [שם] וכן  
כתב בעל התרומות [שם]  
[מ] בחלק ד' [סימן ג]:

ציונים 76"א  
עם ציונים 76"א

קפה (\*ה) סעיף ז:  
(ג) גמרא [בנא קמא ז, ב]  
כו חטטט בש"ס ופוסק:  
(ד) ב"י [עמוד אלא דיה מבא]  
בשם ספר התרומות [שער  
מו חטטט פקק]:  
(ה) ב"י [שם דף ו' ולמקן]  
בשם [שער התרומות שם  
פקק ה' וכן הש"ב ז']  
הרמב"ן [פקק מ'] וע"ן  
[שער] סוף ח':  
(\*ה) סעיף ז' בדף ז':

## הגהות והערות

(ג) כלומר נצונו הסת"ם  
 בלילין השור"ם:  
 בדפדפו וצבאונת הרי"ם  
 הטקס "אל"ם ומתהדרות  
 אמ"ד טמ"א הטקס  
 בדלסנוי:  
 (ה) ההספדות והתקוותים  
 מתנהגות אמר ביה ואמרי  
 נר"ך ע"ם הטקס כספר  
 ההודות:  
 (ו) תינות "רסום המגר"ם אינם  
 מדברי הים על שלהם, אלא  
 הוספת הש"ך:  
 (ז) טקס המהדרות ילנא  
 מר"ם, וכן הוא ביה של  
 שלהם:

(ב) מנכה לו כ"ה התוספת. ולא כגי בנימי עד המושב, דלון דמייב לנכות מנכה את כולו, דזוגמא לזה אימא בהמוכר פירות ונבא תבא נד, ה' ונבחו"מ סימן רכ"ט [ספקי ה'] אם באל לנפות מנפה את כולו: (ג) והוא הדין ל"מלוא בוי'. בטור סיים וכן הדין אם נושאים ונותנים כו', פירוש ללא דוקא דרך הלואה אלא הוא הדין דרך משא ומתן, וכלל בזה שני דברים, האחד אם הוסיפו או פחתו על המשקל והיינו שהזקק ניתוסף או נפחת, והשני שנעשה שינוי לענין פירוש עם נחושת, כדל בלוי אל לא נעשה שינוי לענין פירות או שאר דברים שנומנין עובדו לא ינכה עד מומשיתו:

הסיפור אם פתחו חומש סמכין ז' (1) אלומונים גייס דנקיאס צ  
הערכאות הממונים על כך ח' (2) (3) ואם גור המלך של מי שיפרט  
אחר גזירת המלך דדינא דמלכותא דינא ואין צהא לא משום דבי  
(7) בחשן המשפט סימן ע"ד (8):

ה' והוא הדין לַמִּצְוָה עַל הַמַּטְבֵּעַ ב'ר'. כְּלוּמַר הַמָּלוֹה עֲנִיִּן שְׁחִיב לִשְׁלֹם לוֹ מַטְבֵּעַ הַיּוֹאֵל, וּפְחָתוֹ מִן הַמַּטְבֵּעַ, אִז נִרְךְ הָלוֹה לִשְׁלֹם לוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר: וּבַחֲמַת הַמַּטְבֵּעַ הַחֲדָשָׁה. מִחֲמַת חֲרִיפוּתָהּ, נִתָּן לוֹ מַטְבֵּעַ הַחֲדָשָׁה: וְאִיזִינִים גּוֹיִם. שְׂאוּלִים לִשְׁנִים זֶה שֶׁלֹא צָפִי זֶה בַּמִּסְחָן לְפִי חוּמָן, כְּדַעֲבִדִּין צִטְרִי דְּפִרְסָא [גיטין יט, כ], כַּעַל הַתְּרוּמוֹת [נֶשֶׁם ח"ט סימן ד.]. וְעִיִּין בְּחוּ"מ סימן ס"ח סְעִיף ב': ה' יֵאָם גִּזֵּר ב'ר'. זֶה לְשׁוֹן הַר"ב בְּחוּ"מ סוף סימן ע"ד, וְאֵם מִיקָן הַמֶּלֶךְ כִּכְד יִשְׁלֹמוּ הַמַּיִיבִים, דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא וְכִפִּי מֵה שְׁחִיקָן יִשְׁלֵם, וְיֵם חוֹלְקִים, וְעִיִּין לְקַמֵּן סִימָן שֶׁס"ט צִדִּיק דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא, ע"כ. [ובשער ובצמ"ע שם"ו שם"ו דְּרַשְׁם אֲסַבְרִית יֵם חוֹלְקִין תְּבוּתָהּ הַר"ש כֵּלָּן ק"ג סִימָן א' ב' וְרִיב"ש סִימָן קצ"ו, וְכֵן הוּא בְּדַרְכֵי מִשָּׁה שֶׁם אִמָּה ט ד"ה אֶלֶן, וְא"ע דֵּלָא נִמְאָל כֵּן

במשכנות הראש״ש שם, וכן צריב״ש שם איתא להדיא איפכא ח״ל, ועם היות שאם לא נזה המלך בפירוש על פרעון החובות היה מן הדין לפרוע על פי הדין כמו שנחבאר בו, אבל מאחר שזה המלך בפירוש בענין פרעון החובות שיקובל המטבע החדש בערך הראשון, ולא אמר זה באיש פרטי לבד, אלא ״ שיהא טהב כן בכל מדיות מלכותו, דינא דמלכותא הוא זה, עכ״ל. ואפשר לזה לא הביא הר״ב כאן סברה היא חולקין, או משום שכתב בחו״מ סימן שס״ט עיף ח׳ שהעיקר הכסוברים דכל דבר דינא דמלכותא דינא. אם כן במטבע קיימא לן דינא דמלכותא דינא, וכן עיקר לדינא. ועוד, שנראה לי ברור שאף הסוברים דלא שייך דינא דמלכותא אלא במסים ומכסים החללים בקרקע מודים דעניי המטבעות דינם במסים ומכסים, וכן הוא להדיא בצנעל התרומות שער מ״ו חלק ח׳ [וסמן ה] אחר שכתב ביאור דינים אלו שנחבארו בטור ומחבר סימן זה ח״ל, אם המלך גזר על מלכותו שכל מלוה לתצרו יבא פרעונו מן מטבע השניה שעשה עכשיו אף על פי שפחתו מן הכסף, או שיתן מן השני אף על פי שהסכים עליו כמה וכמה, כזה ודאי איכא מאן דאמר דדינא דמלכותא דינא, ואני קבלתי מרבתי שקבלו מדעת הגרפתים שלא נאמר דינא דמלכותא דינא כי אם בדברים שהם עסקי המלך כגון עניי הדרכים והמכסים והטסקאות כ״ו, ושאלתי בזה הרמב״ן ז״ל וזה אשר כתב לי [ש״ס הרמב״ן סימן מו], מה ששאלת במלך ששנה את המטבע ופחת ממנה הכרה וגזר על הכל שיהא זה המטבע ויאל במקום הראשון כפריעת חוב וכלל דיני הלוואות, מתוך דברך למדתי שאתה קומך על קצת חכמי הדור שלפניו שהיו מורים דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בעסקי המלך לזרבי כגון גשרים [בנא קמא ק״ג, ב] וארעא דמסקא להו טסקא [בנא מצינא עב, ב], ובאמת שהסברה הזאת מקורה בדיני מפי קצת רבתינו, ועם כל זה איני מודה לדברך בעסקי המטבעות, שאין לך עסק מלכות גדול מזה, שהם בעלי המטבע והם שעושין אותו ומוציאין אותו בארץ שלהם, [ואם אין פסק שלהם] בעלי המטבע מתקיים [הפסדו דכל] [הפסדיו כל] הריחו שלהן וכל זכותן [במטבע], והדין הזה הוא שזה לגמרי לדין קרקע שמעלה נטסקא שגזירתו של מלך מתקיימת בה, אבל אנו כבר עמדנו על הסברה וראינוה משחכרת ומשחכרת בש״ס [בנא נחבא נד, ב] כ״ו, עכ״ל. ועוד כתב שם בסוף השער שדין המלכות בזה דין והפקרו הפקר כ״ו [שבו מלאכי בתשובה ר׳ אהרן ששון פירא אמת סימן קנ״ג מביא דברי ספר התרומות הנ״ל, ומבאר שם מדבריו גם כן דענין דינא דמלכותא במטבעות, ועוד האריך שם בדברים אלו ואין כאן מקום להאריך]. וכל זה ברור, ולא הורכתי להאריך אלא מפני שראיתי למהרש״ל פרק הגזל ע״ס [יש של שמה בנא קמא פ״ט] סוף סימן י״ג שכתב ח״ל, והמרדכי [שם דמ קינ] כתב בשם ר״ת ורשב״ם אף היו דין דינא דמלכותא בענין המטבע שנפסל, ומאחר שלא הוצרכו בחקוסות וסוס מחבר ״ שמע מינה דנתעטלו אותם הדברים, כי לא היה [אלא] ״ מנהג קבוע בימיהם, והאידרא ליתא אלא דינא, עכ״ל. ומביא הב״ם בחו״מ סוף סימן ע״ד [עמוד חפצי ד״ה וכתב] וכתב עיה ח״ל, ״ מהנא בבהגה ש״ע כתב דיש חולקין וכתב כן על פי תשובת הראש״ש כלל ק״ג סימן ב׳ ותשובת הרשב״ש סימן [קא״ו] [קאן], ונראה לי דפלוגמא דרעווא המביא מחזירו עליו הראיה, עכ״ל. ותמתי עליהם, דהדין שכתב המרדכי הוא מוסכם מהרמב״ן ובעל התרומות והרשב״ש, וכן כתב ב״י [כאן עמוד שאר ד״ה ויענין] בשם הגהות מיימוניות [דמשן קאטא] פרק ד׳ מהלכות מלוה והלכה יב, וכן כתוב בתשובת מהר״ל סימן קכ״ב [וסמן זה איתא] ומביא ב״י [עמוד שאר ד״ה בתשובות], וכן כתב רבינו ירוחם במשפטים

**ביאור דברי א**

צ. ג. ד"ה ווא קויליך כר: [ד] וזיבא שצטו בר. כמו שכתוב בפרק ב' דגטין  
י"ט כ': [ה] או הערבותא בר. כמו שכתוב שם בפרק קמא (י' צ'): [ו] ואם  
מזר בר. כמו שכתוב בחרי"מ סימן שס"ט (סוף ה. ח). ואף לסכרא הראשונה דשם  
סוף ח' בהג"ה. מכל מקום טעם הוא כמו רוקע. דשייך למלכות, ועיין  
בספר התרומות שם סימן ח' (ח' ח).

(ב) והוא הריץ למלזה בור. הריץ (שם) ושאר מוסקים, ולא כהראב"ד (תרוסם) שם צ. ב ד"ה המלות שכתב דוקא והוסיפו משום רביה, וכבר הקשה עליו בספר התרומות (שע"י פו ט"ז ס"ט ג) וכתב וסברא ונהגה, ה"א מאד שזה שכתב וזה יפסיק הקרן של שחיתור לו חמשים בעד מנה, וכן כתב עליו ש"הראש"ם (שם ס"ט ט"ז ס"ז ב) [ג] והנהגה והולו בור. עיין רש"י שם (פ"ח)

**פתחי תשובה**

(ב) והוא הדין למלוא על המטבע, עיין בתשובת שמש צדקה חלק י"ד סימן י"ב מה שכתב בזה;

## באר היטב

[illegible]

## אוצר מפרשים

במכתב שחיזיר לו טאלירי ודוקרן מחמת זול של מטבע אחרת אפילו יותר מחומשו  
ישלם לו דוקא המטבע טאלירי ואין בו רבית:

## רכח

## שמות כא משפטים

## אונקלוס

כא א ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: ב כי תקנה עבד עברי יש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם: ג אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל

## בעל הטורים

(א) וא"ה. נטריקון, וחייב אדם לחקור הדין. המשפטים. נטריקון הדין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט. אשר. נטריקון אם שניהם רוצין. תשים, נטריקון תשמע שניהם יחד מדברים. לפניהם, נטריקון לא פני נדיב יהודי התנכר מהם: סמך משפטים ללא תעלה במעלות, לומר הוו מתונים בדין, כלומר לא יעלו אלא ילכו במתון. מעלות בגימטריא מתונים. וסמך משפטים לאלהי כסף לומר, שלא ימנה דיין בשביל ממון. וכתיב לעיל מניה כי חרוב הנפת עליה שצריך הדין לראות-כאלו חרב מונחת לו על ירכו. וסמך דינין לעבודה שהם מגי' שהעולם עומד עליהם, וסמך אותם למזבח לומר, כל המעמיד דיין הגון כאלו בנה מזבח היפך ממי שמעמיד את שאינו הגון כאלו גוטע אשרה אצל המזבח: וא"ה המשפטים אשר. ס"ח מרה שנצטוו על דינין במרה: וא"ה המשפטים אשר תשים. ס"ח מרמה שאם יבא דין מדומה לפני הדיין יחקור וידרוש כדי להוציאו לאמתו: המשפטים אשר. מ' דמשפטים ותיבת אשר, נטריקון אלו מנעל שופר רצועה:

## רש"י

(א) וא"ה המשפטים. כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שחשים סנהדרין אצל המקדש (ס"א המזבח, ופירוש בעורה): אשר תשים לפנייהם. אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה שנים או שלשה פעמים, עד שחיה סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפנייהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: לפנייהם. ולא לפני עובדי כוכבים. ואפילו ידעו נדין אחד שהם דיין אותו כדיי ישראל אל מציאות בערכאות שלהם, שהמציא דיני ישראל לפני הכנענים, מחלל את השם ומייקר שם העובד כוכבים להשכיחם (ס"א להחשיכם), שנאמר (דברים לב לא) כי לא כזרנו זרם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים, זהו עדות לעלוי יראתם: (ג) כי תקנה עבד עברי. עבד שהוא עברי.

או אינו אלא עבדו של עברי, עבד כנעני שלקחתו מישראל, ועליו הוא אומר שש שנים יעבד, ומה אני מקיים והתנחלתם אותם (ויקרא כה מו) בלקוח מן הכנענים, אבל בלקוח מישראל יא' בשש, תלמוד לומר כי ימכר לך אחיך העברי (דברים טו יג), לא אמרתי אלא באחך: כי תקנה. מיד בית דין שמכרוהו בגנבתו, כמו שנאמר (לקמן כג ז) אם אין לו ונמכר בגנבתו. או אינו אלא במוכר עצמו מפני דחקו, אבל מכרוהו בית דין לא יא' בשש, כשהוא אומר וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך (ויקרא כה לט), הרי מוכר עצמו מפני דחקו אמור, ומה אני מקיים כי תקנה, בנמכר בבית דין: לחפשי. לחירות: (ג) אם בגפו יבא. שלא היה נשוי אשה, כתרומתו אם בלחודיה. ולשון בגפו, בכנפו. שלא בא אלא כמות שהוא יחיד, בתוך לבשו בכנף בגדו: בגפו יצא. מגיד שאם לא היה נשוי מחלה, אין רצו מוסר לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים: אם בעל אשה הוא. ישראלי (מכלתא):

## 2



## מאירת עינים

## חשן משפט בו הלכות דיינים

## קמא שפתי בהן

ד' וְהַעֲדִיד שוֹדָה חַיִּיב בּוֹ. כְּתוּב רַב שְׂרִירָא וּמַצִּיאוֹ נַעֲמָן [מובא בצינורס ר'] מִי שְׁחִיטָתוֹ צָחוּב אִם נִפְקְדוֹן וְאִינֶם יוֹכְלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ, וְיֵשׁ צִינִיָּהּ מִקּוֹס בִּי דוֹאֵר שֶׁל גּוֹי שְׂאִינוֹ לֹקֵחַ שׁוֹדֵד וּמִקְבֵּל עֲדוּת מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ רְשׁוּת לִזְקֵנִים וְתַלְמִידִים שִׁילְכוּ לַפְנֵי הַשּׁוֹפֵט כּוֹי [קְשִׁיב]. [הַג"ה וּלְפַעֲמִיד דּוֹלֵא גַם רַב שְׂרִירָא ס"ל אֲפִילוּ צִלּוּקָא שׁוֹדֵד אִם הַגּוֹי

הַגּוֹי (וְיֵשׁ רְשׁוּת לְצִיֵּת דִּין לִילֵךְ לַפְנֵי גּוֹיִם יִשְׂרָאֵלִי וְלַהַעֲדִיד שׁוֹדָה חַיִּיב לִזְמַן, וְכָל זֶה דּוֹקָא כְּשֶׁאִינוֹ רוֹצֵה לְהוֹצִיא צִיֵּת דִּין אֶבֶל צִלּוּא הִכִּי אֲסוּר לְצִיֵּת דִּין לְהַרְשׁוּת לְדוֹן לַפְנֵי גּוֹיִם.

ג' וְהַמְקַבֵּל עָלָיו בִּקְנִיָּה לִידוֹן עִם חֲבִירוֹ לַפְנֵי הַגּוֹיִם יִשְׂרָאֵלִי אִינוֹ כְּלוּם וְאֲסוּר לִידוֹן בַּפְנִיָּהּ וְאִם קָבֵל עָלָיו שֶׁאִם לֹא יִלְךְ לִידוֹן בַּפְנִיָּהּ יִהְיֶה עָלָיו כֵּךְ וְכֵךְ לַעֲנִיִּים אֲסוּר לִילֵךְ לְדוֹן עִמּוֹ לַפְנֵי גּוֹיִם

צִינִיָּהּ וּמִקְדוּרָתָא (ט) נַעֲלָה הַמְרומָת שְׁעָרֵי סִיב חֶלֶק א' סִימָן ג' נֶסֶס רַב שְׂרִירָא נִלְוִן. ד"מ א'. (י) מִהֲרִי"ק שׁוֹדֵד ח' ד"מ א'.

סְעִיף ג' י' הַמְקַבֵּל עָלָיו בִּקְנִיָּה לִידוֹן בּוֹ. דּוֹקָא לְדוֹן קָאֵמֵר וְכִנְיָ, אֶבֶל לְעֲדוּת מוֹעִיל הַקְבֵּלָה לְכוֹיָע וְכִמְרָשׁ בְּסִימָן כ"ב סְעִיף ז' [סְעִיף ז'] וְעִינִי פְרִישָׁה: יא' אִינוֹ כְּלוּם וְאֲסוּר בּוֹ. עִינִי נַחֲשׁוֹנָה הַרְלָשׁ [כָּלִל י"ח סִימָן ד', קְשִׁיב] וְהַטּוֹר [סְעִיף ו'] הַצִּיּוֹ שְׁכַחַת ז"ל, וְאִם עַל פִּי שְׁכַחַת בְּשִׁטְר לְדוֹן צִינִיָּהּ הַאֲמוּמָה, אִין כָּלִל זֶה שֶׁלֹּא שִׁמְטָה, שְׁאִין הַכוֹנֶה צֶה אֶלָּא שֶׁאִם הוּא אֶלָּא וְלֹא צִיֵּת דִּינָא דִּישְׂרָאֵל שִׁיכְרִיחוּהוּ צִינִיָּהּ הַעֲבוּרִים, אֶבֶל לֹא שִׁיעֲבוֹר עַל ד"מ בּוֹ. וְשִׁמְטָה מִזֶּה, דִּהִיט דּוֹקָא כֹּל שְׁכַחַת סָסִם שִׁדוֹן צִינִיָּהּ הַגּוֹיִם, וּמַטְעֵם שְׁכַחַת, דְּלֹא אֲמִירָן דִּלָּה הִיחָה כּוֹנֶה לְעֲבוֹר עַל ד"מ, אֶבֶל אִם כְּתוּב צִפְרִיז שְׁטֵר שְׁחִיטָה

## מור"ז זכב

וְהָא דְכַתְּבַת בְּשִׁטְרוֹת בֵּין בְּרִין עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, צ"ל שֶׁלֹּא בֹא לְעֲבוֹר עַל ד"ת אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁהוּא אֶלֶם בּוֹ. מְבוֹאֵר לָךְ דְּמִשׁ הַרְלָשׁ כָּאן שְׁאִין הַכוֹנֶה בּוֹ, לֹא בֹא לִוְרֵם שֶׁאִם כּוֹוֶנְתּוֹ מְפֹרֶשֶׁת בְּעִינִי אַחֵר דֹּאזְלִינֵן בְּחֵר דַּעֲתִיהָ כְּמוֹ שֶׁהֵבִין בַּעַל הַסְּמִי"ע, דָּוָה וְדָא שְׁאִין הַב"ד מְנִיחִין לִילֵךְ אֶל גּוֹיִם, אֶלָּא הַרְלָשׁ אֲמֵר דְּבִלְשׁוֹן שְׁכַחַת בְּשִׁטְר לְדוֹן בְּרִינִי עֲכוּרִים אִין בְּכָלִל זֶה שֶׁתְּהִיָּה עֲבִירָה דְּבִרְבֵּר כְּגוֹן שֶׁלֹּא יִשְׁמַט, וְאִם כִּי תִקְשֶׁה לָךְ וְכִי כּוֹלִי עֲלֵמָא רְשִׁיעִי נִינְהוּ

## באר הגולה

ז. וְכַתּוּב [שִׁט] שְׁמַחֲרִין צוֹ תַּחֲלִילָה הַפְּרָלָה מְפֹרֶשֶׁתָּהּ, וְכַתּוּב עוֹד שֶׁ אֲפִילוּ נִגְזַל גּוֹי וְגוֹלָן יִשְׂרָאֵל מַעֲדִידִים אֶלָּא הַשּׁוֹפֵט וְכוּ'. ת. טוֹר נֶסֶס נַעֲלָה הַמְרומָת שְׁטֵר כִּי צ' שְׁלֵמָה כֵּן מְדַבֵּר הַרְלָשׁ [מובא בביי ואינו נמצא בשרית הר"י]. וְדָא בְּתַשְׁבוּבוֹת הַגּוֹיִם סִימָן ד' יִצְחָק הַחֲשׁוּבָה, כְּמִשׁ הַב"ט שֶׁאֲפִי שֶׁלֹּא נִמְלָא קִי בְּסַפְרֵי נַחֲשׁוֹנָה שְׁעִידוֹ אִין וְאִין מְחִימָה שְׁכַחַת מִן הַסְּפֵר.

אִם עוֹשֶׂה זֶה הַמְּלִיָּה, חָל עָלָיו אֲסוּר הַנֶּדֶר וְיִצְחָק לְנֶדֶקָה:

## באר חיתוב

ס' י"א צִינִיָּהּ הַקְבֵּלָה ג"פ לְנַעֲלָה הַפְּרָלָה צִלּוּא יוֹס וְאִינֶם צִינִיָּהּ הַקְבֵּלָה ע"ש. סְמִי"ע [סְעִיף ז']. ד'. וְלַהַעֲדִיד. כְּתוּב הַסְּמִי"ע [סְעִיף ז'] דְּהַרְלָשׁ הוֹצִיא דִּין זֶה מְדַבֵּר רַב שְׂרִירָא, וְסִי מְטַלֵּר נַחֲשׁוֹנָה שְׁלֵמָה אִין יֵהָ הַטּוֹר טִכְסִים לֹקֵחַ שׁוֹדֵד וּמִקְבֵּל עֲדוּת מִיִּשְׂרָאֵל בּוֹ, וְאִם צִיֵּת לְמַה סָסִם מוֹרִים נַחֲשׁוֹנָה וְלֹא כְּתוּב שְׁעִינִי שֶׁלֹּא יֵהָ לֹקֵחַ שׁוֹדֵד, ע"כ. וְסִי [סְעִיף ז'] מִיָּד חֲדָאִי גַם ר"ש ס"ל אֲפִילוּ צִלּוּקָא שׁוֹדֵד אִם מִקְבֵּל עֲדוּת מִיִּשְׂרָאֵל מְעִידִין לַפְנֵי, וְלֹא כְּתוּב דְּלִיט לֹקֵחַ שׁוֹדֵד, רַק לְהוֹרֹת דִּלָּם מִקְבֵּל שׁוֹדֵד אִין אִין נִימָ עֲדוּתָן דִּהָא לֹא יִקְבֵּל עֲדוּת, וְנִמְלָא אִם מִקְבֵּל עֲדוּת אִין חִילּוֹק צִין לֹקֵחַ שׁוֹדֵד אִין לֹא, כִּינִי שִׁיעֲבוֹר עֲבִירָה שׁוֹדָה חַיִּיב, וְהֵלֶכְךָ לֹא כְּתוּב מוֹרִים כְּלוּם, ע"כ: סְעִיף ג'. ה. וְאֲסוּר. נַחֲשׁוֹנָה הַרְלָשׁ כְּתוּב אֲפִי שְׁכַחַת בְּשִׁטְר לְדוֹן צִינִיָּהּ הַטּוֹר, כּוֹכְבִּים, אִין הַכוֹנֶה צֶה אֶלָּא שֶׁאִם הוּא אֶלָּא וְלֹא צִיֵּת דִּינָא

רְשׁוּת לִזְקֵנִים וְתַלְמִידִים שִׁילְכוּ בּוֹ, וְרִאשִׁית לְהַרְבֵּי מִקּוֹר בְּרוּךְ סִי מ"ב וְלַמְהָרָא שְׁשׁוֹן שֶׁם בְּסִי נ"ב, שְׁכַחַתוֹ דְּמָה שֶׁהוֹצֵרֵךְ הַגּוֹאֵן לִוְרֵם שִׁילְכוּ הַחֲכָמִים וְהַזְקֵנִים וְלֹא שֶׁאִם עֲמָא דִּרְעָא, הוּא מְפִנִי תִּיקוֹן הַעוֹלָם, שֶׁאִם נִתְּרִי לָהֶם לַהַעֲדִיד יִלְמְדוּ גַם הֵם וְיִבְרֹאוּ לַפְנִיָּהּ עַל כֹּל דִּינִיָּהּ אֲפִי. בִּלָּא רְשׁוּת ב"ד. וְעוֹד הָאֲרִיךְ בּוֹה בְּסִי מ"ב, דְּדוֹקָא לְחֲכָמִים וְתַלְמִידִים הוֹתֵר, וְרִימָה זֶה לְמִשׁ הַרְמָב"ם [פ"ב מְהִלָּ שְׁבַת ה"ג] בְּחִילּוֹל שְׁבַת לְחוּלָה שִׁיחִיהָ ע"י גְּדוּלִי יִשְׂרָאֵל וְחֲכָמִיהָ בּוֹ, ע"כ, וְנַעֲלָה מִהֵם מִשׁ הַרְבֵּי הַעֲטוּר בְּסוּף אוֹת בִּירוּרִין [כ' ע"ג] בּוֹ דְּמְבוֹאֵר דְּלֹא דּוֹקָא הוּא, ע"כ. וְלִעֲדִי נִרְאֶה לְבִאֲרוֹר דְּמִשׁ רַב שְׂרִירָא יֵשׁ רְשׁוּת לִזְקֵנִים וְתַלְמִידִים הוּא לְרִבּוּתָא, דֹּאפִי לָהֶם הוֹתֵר דְּבֵר זֶה, וְלֹא נִימָ אֲדָם חָשׁוּב שְׁאִין, כְּעִין מִשׁ חֲזִיל בְּכַתּוּבוֹת דָּף נ"ב ע"ב דָּף פ"ה ע"ב: ז. וְלַהַעֲדִיד שׁוֹדָה חַיִּיב. עִינִי כְּהִיט [סְעִיף ז']. וְכָלִיל שׁוֹיָע דְּהָא רַעֲיָא וְצ"ל נִכְתָּב בְּצוּר, עִינִי בְּמַהֲרִיבִיל ח"ג סִי מ"ח. וְעִינִי בְּחֲשׁוּבָתָא ח"ס חֲחוּמָה סִי ג' שְׁכַחַת, דְּנִי לְכוֹנֶה רַב שְׂרִירָא בְּמִשׁ שְׁצִירָה שֶׁהַעֲרָכָהּ שֶׁל עֲכוּרִים לֹא יִקְבֵּלוּ שׁוֹדֵד, הִינְנוּ לִפִּי מַה דְּקִיָּילִין אִין ת"ח מְתַחֲבִיב לַהַעֲדִיד לַפְנֵי ב"ד דּוּטֵר מִינִיָּה, כְּמִשׁ בְּסִי כִיח סִיָּה, וְעִינִי סִי סִי רִס"ג אִין ת"ח רִשָּׁא לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ וְלִזְלוֹל בְּעֲצֻמוֹ בְּמִקּוֹם שְׁאִינוֹ חַיִּיב, וְהוּא סִי בִיבִי שֶׁל עֲרָכָהּ שֶׁל

## חידושי רעק"א

סִיב בְּשִׁיךְ אוֹת ד'. כְּתוּב רַב שְׂרִירָא. ר"ב עִינִי מְשׁוּמִי מִהֲרִיבִיל ח"ג סִי מ"ט, וְנַחֲשׁוֹנָה מִקּוֹר בְּרוּךְ סִי נ"ב:

## חידושי חתם סופר

סִימָן בּוֹ שִׁיךְ סִיךְ ד' רַב שְׂרִירָא. נ"ב עִינִי מְשׁוּמִי מִסִּי ח"מ סִי ג':

קמב

שפתי בהן

חשן משפט בו הלכות דיינים

מאירת עינים

סימן ק"ה מדינים אלו ועיין במשנה ר' משה אלשיך סי' ע"ו וסי' (פ"ו) נפשו לדון עכ"פ לפניהם, מודה להר"ף וז"ל שכתב שאם אין להמלוה זכות בזה לא חל עליו ע"י הקנין דה"ל קנין דברים, אבל אם יש להמלוה זכות בזה אין צדו כח לחזור בו, דהקנין חל על נכסיו שנשעמבדו לו על אותו ענין. ועיין שם. ומה שכתב שאלו זכות שקבל עליו לדון לפני דייני עכו"ם, ולא מלאמי מי שחולק ע"ו. ואף שהר"ן סתם וכחז במשנה סי' (פ"א) ועיין דלא מהני קבלתו עליו לדון בפניהם [קש"ב], מ"מ יש לפרשו מלאמי דלא יתקנו על הדין והרא"ש [הובאו בב"י סעיף ב'] ודמיירי כשאין זכות לו יותר כדיני עכו"ם מדיני ישראל, וא"כ \*קשה על המחבר שסתם וכחז כאלו ולעיל בסמ"ק כ"ב [סעיף ב'] ולא חילק לכתוב דפס' לו זכות נרץ לקיים קנינו, וז"ל. ועמ"ש עוד מזה לקמן סימן ס"א [סעיף ד']: יב' ודייני בית דין. שהנדרים חלים בכה"ג ובקיום המלוה נחמדי ליתן מה שקבל עליו: יב' ויש מי שאומר שאין ב"ד ב' כ"כ ב"ת [המבוא בצינים אות י"א, קש"ב] בשם הר"ף והעור [סעיף ה'] הצי"א, ולא מלאמי מי שחולק ע"ו שישטור שהב"ד מוליץ ממנו, וגם ב"מ לא הצי"א כאן שזו דעה שחולקת ע"ו. ואפשר לומר שזה חלוי במה שאמרנו [חולין ק"י ע"ב] שכל מלוה עשה שמען שכרה נזהר אין ב"ד מוזהרין עליה, שפירשו הרמב"ן [שורית הרשב"א המיחסות לרמב"ן סי' פ"ח] שאין ב"ד עושין עליה, אבל אם יצאה הכ"ז יכולין להוציא מידו בע"כ\*, וכמ"ש לקמן בסמ"ק (נ"ו) [נ"ו סעיף ט"ו] וק"ו [סעיף א'] וכו' ר"ס ר"מ ע"ש, וכ"ש בזה שקבל עליו במורס נדר. והיומר נראה לומר דרך המחבר לכתוב כן אף שאין בו פלוגתא, וכמו שכתבנו לעיל בסמ"ק י"ו ס"ב [סעיף ה'] ע"ש: סעיף ד' יב' ודייני פ"ה שפ"ה מדין גוי ב'ר. וכן שם מדין הנושא אשה במקום שדנין דיני עכו"ם:

בכתי ש"ד:  
סי' פ"ה וסי' פ"ה  
סי' פ"ה וסי' פ"ה  
סי' פ"ה וסי' פ"ה  
סי' פ"ה וסי' פ"ה

תוס' סק"ד

תוס' סק"ה  
קצות י"ח  
סק"א

צינים ומקורות (א) סור ק"ו בשם בעל המוסות שער ס"ב ח"א סי' ד'. יב' ודייני פ"ה שפ"ה מדין גוי ב'ר. וכן שם מדין הנושא אשה במקום שדנין דיני עכו"ם: ד"מ ו'. יב' ודייני פ"ה שפ"ה מדין גוי ב'ר. וכן שם מדין הנושא אשה במקום שדנין דיני עכו"ם: ד"מ ו'. 5. במהדורת הש"ך: למסור.

מורי והב

שיכתבו לשון שהוא עבירה. לזה תירץ אלא הכוונה שאם הוא אלם וכו'. וזהו ג"כ ביאור דברי הרא"ש בתשובה שהביא הטור סי' ס"א [סעיף י'] שכתב, והא דכותבין בשטרות בין בדיני עכו"ם וכו', ר"ל ואם תקשה לך ממנהג העולם שכותבין לשון זה בשטרות, לזה תירץ שכוונתו בדרך שאין בו עבירה, ונמצא שאם ימצא א' שכוונתו ממש לעקור ד"ת אין שומעין לו. ומ"ש סמ"ע [סק"א] בפירושו דברי הר"ן דמיירי בדרך שאין בו זכות בדיני עכו"ם, הוא תמוה וא"א לאומרו, דאטו ברישעי עסקינן שילך לפני עכו"ם במקום שאין בו ריוח, וכי יצטרך הר"ן לכתוב דבר זה בתשובה, ומש"ה צדקו דברי המחבר בזה שלא חילק כאן כמו שעלה על דעת הסמ"ע, וצ"ע. ועוד ג"ל דאפילו אם רוצה זה שידונו לו ישראל באותו זכות שיש לו בדיני עכו"ם אין שומעין לו, דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה, דהא כתב הרא"ש בתשובה כאן שאין הכוונה שלא ישמט שהוא

באר הגולה

ג. לא מלאמי לא צעור ולא צ"ל. י. שם [בסור ט"ד] בשם בעל המוסות [שער ס"ב ח"א סי' ד']. כ. שם [בסור ט"ו] בשם משנה אמו הרא"ש כלל י"ח סי' (ה') [ד']. ל. שם [בסור] וביאר שם אפילו שיש להגוי שטר חוב על המלוה. מ. ונעטילת רשות מצ"ד וכמו שנתבאר לעיל סעיף ב'.

י. וי"א דאין. כן כתב שם [הרי"ף בחשוכה] מדקאמר [בגדרים שם] אסור ולא קאמר חייב והב"י נד"ה חולק עליו ועל פירוש, וי"א שמתלה סמ"א הראשונה ומייצ ליתן כו': סעיף ד' יא. שטר שכתוב. דמתנה על מה שכתוב במורה מלאו בעל צמח מקומות כ"ס: יב' ואם מסר. מדין מסור צ"ק ק"ו א' ב': יג. יותר ממה. אבל מה שסייע לו דין אע"פ שהוציא דין עכו"ם מה שהוציא הוציא, כמ"ש צ"ק ק"ד [ע"א] דלא אמרן אלא נמד כ"ל ושם ק"ו א' מצי אמר כי מסרי דדין מסר, ואף רמ"ל עליו אלא כל כמיתה:

פתחי תשובה

עכו"ם בודאי אסור לח"ח להעיד, קמ"ל רב שרירא דאדרבא יקר ותפארת הוא לדייני ישראל שפסקו הדין עם פלוני אלא שאין בידם להציל עשוק, הולכים ומעידים כן לפני ערכאות של עכו"ם פלוני יצא מאחזן חייב כך וכך, וע"ז התנה רב שרירא דוקא באם אינם מקבלים שוחד ויוציאו הדין כמו שפסקו דייני ישראל, משא"כ אם מקבלים שוחד, שאפשר שאחר מנעם עושה סי' ג"א ונמשכת ר"מ אלשיך סי' ט"ו (ופ"ו) [כ"ו] ונמ"ה סי' ד"ש ונמ"ש פ"ח דנ"ק. נשי"ך סק"ה]: ה. שאומר. כתב הסמ"ע [סק"ג] דלא מלא מי שחולק בזה. והש"ך [סק"ג] כתב בדפדוק הדין חולק ע"ו וכחז על הטור כ"י, ע"ש: סעיף ד' יב' ודייני פ"ה שפ"ה מדין גוי ב'ר. וכן שם מדין הנושא אשה במקום שדנין דיני עכו"ם, עכ"ל הסמ"ע [סק"ד]:

אמר בריך

ט"ז סק"ג ב"ד"ה ע"ש שאין ב"ד ב'ר. ובגדר פשיטא דכייפינן ב'ר. כ"כ, אישמעלית דברי רמ"ל הצי"א, ונכחי מוארס בעל המלוה מלמדת ב"ד דמס' צ"ק וי"ח ע"א ודפי' [ה"י]:

צא

חושן משפט סימן כ"ו

סימן כ"ו

שלא לדון דיני עכו"ם

ובו ד' טעמים

א (א) אסור לדון בפני דיני גוים (ב) ובערכאות שלהם (פירוש מושב הקבוע לשרים לדון בו) (ג) אפילו בדין שדנים כדיני ישראל "ואפילו נתרצו ב' בעלי דינים לדון בפניהם אסור" ויכלל הכא לדון בפניהם הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף (ד) והרים יד בתורת מרע"ה.

הגה י"ש מד מ"ד דין לדנו ולחמירנו עד שסלק יד גוים מעל חבירו, וכן מחמירין המחזיק צד ההולך לפני גוים, "ואפילו אינו דן לפני גוים" (ה) רק שכופהו ע"י גוים שיעמוד עמו לדון ישראל ראוי למתחו על העמוד וע"ל סי' שפ"ח, "מי שהלך בערכאות של גוים ונחמייב בדיניהם ואח"כ חזר ונתנו לפני דיני ישראל יש אומרים שאין נוקקין לו י"ש אומרים דנוקקין לו "אם לא [א] שגרם הפסד לבעל דינו לפני גוים [ב] (ו) והסביר ראשונה נ"ל עיקר.

ב היתה יד הגוים תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להציל ממנו בדיני ישראל יתבענו לדיני ישראל תחלה (ז) אם לא רצה לבוא (ח) נוטל רשות מבית דין (ט) ומציל בדיני גוים מיד בעל דינו.

הגה י"ש רשום לזמן דין לילך לפני גוים (י) ולהעיד שזה חייב לזה, וכל זה דוקא כשאנו רוצה להיות זיית דין אבל בלאו הכי אסור לזמן דין להרשות לדון לפני גוים.

ג המקבל עליו בקנין לידון עם חבירו לפני הגוים (א) אינו כלום ואסור לידון בפניהם ואם קבל עליו שאם לא ילך בפניהם יהיה עליו כך וכך לעניים אסור לילך לדון עמו לפני גוים (ב) וחייב ליתן מה שקיבל עליו לעניים

ציונים ומקורות כ"ו א. רמב"ן פרש"י משפטים שכות כ"ג א'. ב. רמב"ם סוף פטוה"ק פכ"ד ה"ו. ג. מהרי"ק שורש קנ"ד. ד"מ א'. ד. ריב"ש סימן קנ"ד ד"מ א'. ה. מרדכי פקדונות פ"ג ס"ב. ו. מהרי"ק שורש קנ"ד ד"מ א'. ז. מרדכי שם ב"ק סימן קצ"ה. ד"מ ו'. ח. מהרי"ם מנחת בנימין ע"מ קצ"ד. ד"מ ו' ועין צ"ל. ט. שם המדומות שער ס"ב חלק א' סימן ג' בס' רב עירלך גאון. ד"מ א'. י. מהרי"ק שורש א'. י"א. מהרי"ק שורש א'.

נתיבות המשפט

משפט האורים — ביאורים

כ"ו [א] שגרם הפסד. עיין גימטריק מהר"ם מריזבורק דמיייר שמנעו נעדר חלוצות דמיי אומות העולם, וכבר הענינוהו העכו"ם לתם קנם, לכן אין דנין אותו פעם שנית דמיי ישראל ולזה כמ"ס קמ"ע סק"ו דהוא הדין דמיי ממונות וכבר שילם וכו', דמיון שכבר נעשה מעשה על פי העכו"ם אין דנין אותו שנית.

[ב] והסבירא הראשונה נ"ל עיקר. בחומים [סק"ב] כח"כ שני טעמים, א' דהוי חקיקל עליו קרוב או פסול דאינו יכול לחזור בו אחר גמר דין. ב' משום קנם, שהלך לפני עכו"ם. ונפקא מיניה דין שני הטעמים, דלעולם הא' אם נחמייב המוצע מחמת שוחד שנתן שכנגדו לעוון המשפט, נוקקין לו, דהא בקרוב או פסול אפילו טעו חזר הדין. ולעולם הב' משום קנם, שזכר אין נוקקין לו. ומתקנתו הפוסקים משמע דהעיקר טעם הב', ולעולם אין צ"ד נוקקין לו, אבל אם הנעל דין נעצמו יודע שחייב לו על פי דין תורה, ודאי דלדון לשלם לו, ואפילו אם הוא מסופק צריך לדון לפני דיני ישראל שלא יהיה ספק גול מחמת דין.

הטעמים דאין נוקקין לעוון שוחד לערכאות והנ"ל ביניהם

[ג] ופצ"ל בדיני עכו"ם. עיין סמ"ע סק"ה שנותנין לו רשות להוציא שנו ולא שהעכו"ם יכפוהו לעשות וכו'. ונראה דמיייר באופן שידוע המוצע לדיני ישראל, כגון נמלה בשטר וכיוצא, דמלואו על פה א' אפשר לדיני ישראל ליתן לו רשות להוציא דלמחר אינו חייב לו כל כך, רק משמתיין אותו כשאנו רוצה לזלזל, וכן מוכח מהב"י [ס"ז] שכתב כשאנו יכול להוציא ממנו על פי אדרכתא, משמע שידוע שחייב לו כבר, וכן מוכח מהדרישה סימן כ' שכתב זה לשון, שאם היה העכו"ם אומרים לישראל מן ממון זה לישראל חנך שאתה חייב לו על פי הדין וכו', ולמחרון הראשון אף זה אסור, ולמחרון שני שם אינו מותר רק בכהאי גוונא.

האופן שחז"ל בדיני עכו"ם

משפט הכהנים — חידושים

(א) אסור לדון. ואפילו במקום דעביד אינש דינא נלפשיה מכל מקום אסור לעשותו על ידי עכו"ם. סמ"ע [סק"א] בשם רמ"א סימן ד' סעיף א'.

(ב) ובערכאות. ונהגו לכוף בדיני מסיים וארגוניות ע"י גוים, מהרי"ק שורש ו'. [אריה אורים סק"ב].

(ג) אפילו בדין שדנים כדיני ישראל. דכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם ולא לפני עכו"ם, משמע אפילו אלה המשפטים שהוא דין ישראל. [אריה אורים סק"ג סמ"ע סק"ב].

(ד) והרים יד בתורת משה. משום דמראה כאילו תורת משה אינה אמת חס ושלום ואין בידו להוציא הדין לאור השמש, ולכן הולך לפני עכו"ם שבקיאם בטוב דתי המלכות המוטבע על פי שכל אנושי. [אריה אורים סק"ד סמ"ע סק"ד].

(ה) רק שכופהו על ידי גוים. היינו בלי רשות בית דין. אבל אם הלך לבית דין וטען שהוא אלם, מבואר לקמן [סעיף ב'] שבית דין נותנין לו רשות ופשוט. סמ"ע [סק"ה] אריה אורים סק"ה. (ו) וסבירא ראשונה נ"ל עיקר. וי"ע בביאורים סק"ב דאפילו נתחייב מחמת ששכנגדו נתן שוחד לעוון המשפט, אפילו הכי אין נוקקין. אמנם אם הבעל דין יודע בעצמו שחייב לו צריך להחזיר לו.

(ז) אם לא רצה לבוא. היינו שמבורר לנו ע"י שני עדים, דבהוצאת ממון בעינן שני עדים. אריה אורים סק"ז.

(ח) נוטל רשות מבית דין ומצ"ל. וי"ע בביאורים סק"ג דדוקא שהבית דין יודעים שחייב על פי דין כגון שיש לו שטר וכיוצא בו, אבל אם אין הבית דין יודעים שחייב לו, כגון במלוא על פה, אין הבית דין נותנים לו רשות, רק לכפותו על ידי עכו"ם לדון לפני ישראל.

(ט) וזה העיד שזה חייב. כתב רב שרירא [גאון] אפילו נגזל גוי והגזולן ישראל מותרים להעיד הואיל והם שנים, והדין דין אמת. סמ"ע [סק"ט]. אם לא שידוע שמקבלים שוחד, דאז יש לחוש שיפריזו על המדה לקנסו בהוצאות, כי שוחד יעור, ואסור להעיד. אריה אורים סק"ט.

(י) אינו כלום ואסור לדוקא אם אין להמלוה זכות בזה לא חל על זה הקנין. דהוה ליה קנין דברים, אבל אם יש למלוה זכות אין בידו כח לחזור בו, דהקנין חל על נכסיו שנשחטבדו, לא על אותו זכות שקיבל עליו לדון לפני דיני עכו"ם, ודייני ישראל ידונו זכות בזה. סמ"ע [סק"א]. ועיין לקמן סימן ס"א. [נבסמ"ע שם סק"ד].

(יא) וחייב ציתן. ואף שהיה לעבור על התורה, מכל מקום הנדרים חלים באופן הזה. סמ"ע [סק"ב].

צב

קצות החשן

**כ"ו (א) ויש מי שאומר.** עין סמ"ע [סק"ג] שכתב ח"ל, ולא מנחמי מי שחלק בה, ואפשר לומר שזה תלמי נחמי"ש וחולין ק"י ע"ב] כל מלוה שמתן שכרה נזדה אין ב"ד מוחריין עליה, שפירש הרמב"ן [בתשובתיו סי' פ"ה, ומובא לקמן ברמ"א סי' צ"ז סעיף ט"ז] שאין ב"ד עונשין עליו, אבל אם ירצו הבי"ד יכולין להוציא מידו, ויותר נראה דדרך המסחר לכחוס ק' אף שאין בו פלוגמא, ע"ש. ועין ט"ז [נ"ה בסמ"ע סק"ג] מ"ש בשם מו"מ, דהך דל"ן ב"ד מוציאין משום דל"ן ש"ן כלן כפיה דכול לומר אמן וממי שאלה אמן, וע"ש שכתב ו"ל, ואני חמה דודאי לענין נדקה אין כופין לדעת קצת פוסקים משום דמתן שכרה נזדה, אבל מה שאדם אומר אמן נדקה ודאי כ"פיתין ליה ככל הכפיות, דהו כמו נדר, ונדר פשיטא ודאי כ"פיתין, ואין נעלם מעיניהם נכ"מא ערוכה פ"ק דר"ה [דף ר' ע"א] מולא שפתיך משמור וזו [מצות] לא תעשה ועשית אזהרה לבי"ד שיעשו כו', הרי מוטל דכופין ב"ד לקיים הנדר, וע"ש. ועין בתשובה ב"מ [סימן ל"ז] שכתב ו"ל, ולענין הקנס ב"ד אין כופין אותו, והא דב"ד כופין על הנדקה, היינו היכא שאינו רוצה ליתן כל עיקר, אבל נזדה לענין אין שם כפיה דכול לשאלו (וע"ש בס"י ל"ז), ולדעת הסמ"ע שזה נזדה למין נדקה, ולמ"ד כופין נדקה כופין נזדה. ועיין במדרי פ"ק דב"ד [סימן תצ"ח] שאל הרב ר' יוסף את הר"ר יצחק בר [אברהם בר] ואני שמעתי כו' בשם רבינו [יוסף ט"ע] אין מעשין על הנדקה כו' ותלמידך מוכך להחמיר וכו', ועוד מדגריסין ב' נערה [כתובות מ"ט ע"ב] אבל אמר כ"פיתין כי הא דנזדה אכפיה לרב אמי ומנחה מיניה ארבעה מלה וזו לנדקה (וכו'), דומק לומר דהמס מיייר שגבר נדר מעיקרא ולהכי אכפיה, מדלא דכר מלמודא, ע"ש, ומצאנו מדברי דנזדה ודאי כ"פיתין וכדברי הט"ז. אמנם גם הסמ"ע י"ט לו נמה לפסוק, והוא דעם רב הא גאון דס"ל גם נזדה אין כופין, והוצא גר"ן פ' נערה [כתובות דף י"ח ע"א מדפי ה"ר] ו"ל, וכ"כ רב הא גאון ו"ל נמשכה, דהא אפילו נדר שעברו עליו שלשה רגלים מיקם הוא נזל מאחר אבל אין חייבין לפשות לו כלום. אבל הר"ן השיגו וכתב ו"ל, וכן מ"ש דלפילו נזדה לא דק, דהא אמרין ב"ה ועשית אזהרה לבי"ד שיעשו, ובההיא קרא כמי נדקה כדדרישין בפ"ק וזו נדקה, ע"ש. וא"כ לענין דינא עיקר כדברי הט"ז, ובפרט שכיון בדאימו לראיה הר"ן, אבל אין להחפלה על הסמ"ע אם דעמו שזה לדעת רב הא גאון.

עשור וכפיה  
בגדרי  
נדקה

חושן משפט סימן כ"ו כ"ז

קצות החשן

**א"א** דהיא גופיה קשיא לי מאי שנה נזדה מנדקה, דהא טעמא דל"ן כופין על הנדקה היינו משום [דהוין] מלוה עשה שמתן שכרה נזדה, דכמי [דברים כ"ג ב"א] למען ינצק, וא"כ נזדה מי לית ליה הא נזדה נזדה ד, וכי משום דנזדה מעיקרא לנדקה יפסיד נזדה ד, וא"כ הא נמי מלוה עשה שמתן שכרה נזדה, ואי משום דנזדה אכא נמי לאו דלא יתל וכופין על הלא, הא נדקה גופיה נמי אית ביה לאו טובא, לא חפסין ולא חאמן, ואפילו הכי אמר דל"ן כופין על הנדקה, ואי נמא דגם נאמירה לעני ש"ן ביה אמירה לעני כמסירה להדיוט וא"כ קני להו ממס נאמירה, א"כ ודאי כופין ואפילו לנכסיו (א"י) [א"י] יורדין, אבל למ"ד דלא אמרין אמירה לעני כמסירה להדיוט ואין צו אלא משום נדר, א"כ אכמי הא ליה מלוה עשה שמתן שכרה נזדה ואין כופין, ועמ"ש בס"י ר"ל [סק"ג].

**ועיין** בתומים [סק"ה] מ"ש לישב דברי הר"ף [בתשובה כדאיחא בבעל התרומות שער סי' ומובא בב"י סעיף ג' ד"ן] שכתב בפירושו המשנה דחומר נזדרים מנשטות [נדרים סי' ע"א], דהא נזדה נדקה נזדה לא ילך לזון בפני כותש, וממה הכ"מ [נ"ה בחב] שאין המשנה מתפרשת על דרך זה, וע"ש שכתב ע"פ הקדמה שהוליד מדברי ר"מ והר"ש [כתובות ר"פ המדיר [סימן ג'] דהאומר קונס עלי שניה ג' ימים אם אעשה דבר פלוני, דאינו נדר אע"פ דכול לישן ולא יעשה דבר פלוני, הוציל והוציל שניה שלשה ימים והוא נדר שזו ואינו תל.

דהוא דין אפסא, אם אמר אם איש מהיום חזק שלשה ימים יאיה פסן זה אסור, אינו נדר, דהא הוכיח שניה ג' ימים והו נדר של שוא, ע"ש. ואין הנדון דומה לראיה, דהמס טעמא דר"מ והר"ש היינו לפי שגוף הנדר הוא שוא, אע"פ דתלמו דנדר שיוכל לקיים, מכל מקום גוף הנדר אינו יכול להתקיים, אבל להיפך, היכא דהנדר הוא דנדר שיוכל לקיים, אלא שחלה אותו דנדר שאינו יכול להתקיים, ודאי הנדר חיל, אם לא היכא שנוכל לומר שהוא על דרך גומא, וכמו קונס שניה אם לא ראיתי נחש בקורם בית הבר, וכמ"ש גר"ן נזדרים דף כ"ד ע"ב ד"ה נזרי הבאין ע"ש. אבל היכא דלא ש"ן דרך גומא הנדר תל, פשוט.

**כ"ז (א) ואם** היה דין. עין בנאג"מ פ"א סי' קי"א כתב ו"ל, והוא הדין לממונה על הקהל אסור לקבל, וע"ש.

נחיות המשפט  
משפט הכהנים — חידושים

אינם נזהרים בכינוי וחושבים מה שכתוב או מדובר בלשון עכ"מ. אינו לא תואר השם, וטועים הם. וכתובים בכל השטרי חוב ארי"ע והוא לשון צרפת כינוי ופירושו שם ד' והוא מוטל באשפה, וכבר קבעו חז"ל יום טוב שלא יהיה נזכר שם שמם בשטרות כי למחר פורע זה חובו והשם מוטל באשפה נראש השנה י"ח ע"ב]. וכעת בעונותינו הרבים למדו ממעשה (עכ"ל) [עכ"מ] וחזר הדבר לקלקולו ביותר. זהו המרי הגורם אשר בעונותינו הרבים וידל ישראל מאד במקום ששם שמם מצוי ובפרט בבזיון ועל חנם. וצריך התחכמות ושקידות תוכחת חכמי הדור לבטל זה מהמון העם. וכן אין לכתוב באגרת שלום תיבת גא"ט שהוא כינוי לשם ב"ה. [ארי"ת אורים סק"ב].

(ג) אם היה בעדים. אינו דנקט מלקות ומקלל דין שמים, אף

(י) שאין בית דין מוציאין. והטעם דהוי כאסמכתא. אורים [סק"ב] ותומים [סק"ה].

(יג) אבל אם ה"ה א"ל. ואם רוצה לצייט דין רק לפני בית דין אחר אפילו דוטר מיניה, או לפני בית דין בעיר אחרת, צייט דינא מיקרי ולא דיינין ליה בדין אלם. [ארי"ת אורים סק"ג].

כ"ז (ב) אחד מישראל. דילפינן מחרש שאינו שומע ואינו מצטער מכל שכן שארי ישראל. [ארי"ת אורים סק"א מסמ"ע סק"א].

(ג) או באחד מהשמות שקורין הגוים. משמע דהוי כינוי. סמ"ע [סק"ג]. ובעונותינו הרבים רוב המון העם אינם נזהרים ואומרים בלשון אשכנזי (גאט זאל איהם שטראפן, גאט זאל איהם שלאגן) ועוברים על לאו של תורה. ובלאו הכי בעונותינו הרבים

